GEÇMİŞTEN GELECEĞE BİR UMUT İLKESİ

KIZILDERE

Devrimin engebeli, dolambaçlı ve sarp yollarında...

BİRGün KİTAP

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 5

ON'lar Şimdi Alnımızda Duruyor Alnımızın Akı Gibi
Oğuzhan Müftüoğlu- Öncesiyle Sonrasıyla Kızıldere

I. BÖLÜM
BİLİNMEYEN YÖNLERİYLE KIZILDERE 17

Melih Pekdemir- İyi ki Yaşamışlar Dediğimiz Genç İnsanlar
Ertuğrul Kürkçü- En Değerli Kadrolardı
Oğuzhan Müftüoğlu- Devrimcilik Hayatı ve Toplumu Değiştirmek İçin Yapılan Mücadeledir

II. BÖLÜM
GEÇMİŞTEN GELECEĞE KIZILDERE 47

İlkay Alptekin Demir- Geride Kalmak Kolay Değil
Fahri Aral- Kızıldere Sistemli Bir İmha Hareketiydi
Ayşe Emel Mesci- Gün Doğdu Hep Uyandık
Ülkü Sağır- "Hüseyin Cevahir Öldürüldüğünde THKP-C'ye Katılma Kararını Aldım"
Necmi Demir- Kaçmaya Kararlıydılar Ucunda Ölüm Bile Olsa
Cemal Çakıcı- Sadece ON'lar Değil, Binlerce Kişi Kızıldere'deydi
Alper Taş- Kızıldere Bir Milattır
Önder İşleyen- Bir Umut İlkesi Kızıldere

ON'LAR ŞİMDİ ALNIMIZDA DURUYOR ALNIMIZIN AKI GİBİ

30 Mart 1972'de Tokat'ın Niksar İlçesine bağlı Kızıldere köyünde Mahir Çayan, Hüdai Arıkan, Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan, Saffet Alp, Sinan Kazım Özüdoğru, Sabahattin Kurt, Nihat Yılmaz, Ömer Ayna ve Cihan Alptekin katledildi.

12 Mart faşist darbesine karşı direnen devrimciler idam kararı alınan Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını kurtarmak için çıktıkları bu yolda inandıkları fikirler için öldüler.

Kızıldere sömürüye ve zulme karşı bir başkaldırıydı. Egemenler ON'ları katlederek ezilen emekçi halkın yüreğine de korku düşürmek istedi. Ancak Kızıldere emekçilerin kalbinde korkuyu yenen bir cesaret kaynağı oldu.

30 Mart 1972 ve ON'lar yıllardır unutulmadı.

70'li yılların ikinci yarısında ON'ların mücadelesinin izinde büyük bir devrimci halk hareketi gelişti. Egemenler 12 Mart'ta yarım bıraktıklarını 12 Eylül faşist darbesi ile tamamlayarak halkın kendi kaderine sahip çıkma mücadelesini ezmeye çalıştı. Ancak yarattıkları karanlık ne kadar büyük olursa olsun ON'ların bıraktığı izler bir kutup yıldızı gibi hep parladı.

Bugün de binlerce genç ON'ların izinde yürümeye devam ediyor.

Zalimin zulmüyle baş etmekten zor olanı, yalanları ve hileleriyle baş etmektir.

Egemenler bugün de 'kanlı bıçaklarını' aklamak için geçmiş devrimci harekete ve önderlerine saldırmaya devam ediyor. Tarih çarpıtılarak yeniden yazılmaya çalışıyor. Hayatını darbelere karşı direniş mücadelesinde kaybedenlere 'darbeci' yakıştırması yapanlar böylece kendi kanlı-katliamcı tarihlerinin üzerini kapatmaya çalışıyor. Her şey birbirine karıştırılarak gerçeğin üzerine bir sis perdesi örtülmeye çalışılıyor.

BirGün gazetesinde 2005 yılında Melih Pekdemir'in Oğuzhan Müftüoğlu ve Ertuğrul Kürkçü ile yaptığı söyleşilerden ve 2008 yılında hazırlanan 'Geçmişten Geleceğe Kızıldere' yazı dizilerinden derlenen bu çalışma egemenlerin 'yalanlarına ve hilelerine' verilen yanıtlardan birisi olarak görülebilir.

ON'ları anmak öte yandan da eşit ve özgür bir gelecek umudunu tazelemektir.

Yitirdiğimiz arkadaşlarımıza sevgi ve saygıyla...

BirGün

ÖNCESİYLE SONRASIYLA KIZILDERE

Oğuzhan Müftüoğlu

12 MART faşizminin Kızıldere'de gerçekleştirdiği katliam, Denizlerin idamıyla birlikte, gerek sol hareket açısından gerekse ülkemizin yakın siyasi tarihi açısından son derece önemli sonuçlar yarattı; sonraki dönemde devrimci hareketleri de derinden etkileyen bir dönüm noktası oldu.

Şimdi Kızıldere katliamının üzerinden 36 yıl geçtikten sonra, bir yandan ülkenin her yanında ve dünyanın değişik bölgelerinde binlerce gencin katıldığı anma toplantıları düzenlenirken, bir yandan da bu olay üzerine çeşitli yorumlar yapılıyor.

Değişik yönleriyle tartışılması gereken bir olaydır bu.

Kızıldere yalnızca Denizlerin idamını engellemek isteyen devrimcilerin giriştikleri bir dayanışma eyleminden ibaret bir olay değildi.

Karadeniz'in bu küçük yoksul köy evinde bedenleri bombalarla delik deşik edilen devrimcilerin arkasında 1965/71 yılları arasındaki devrimci gençlik hareketinin (soldaki ideolojik ayrışma ve çatışmalar, kariyer mücadeleleri, ihanetler, cunta hesapları, emperyalizmin tuzakları ve faşist saldırılar karşısında) bağımsız bir devrimci siyasi hareketin yolunu açma mücadelesinin hikayesi vardır.

DEV-GENÇ'in son kongresinde Mahir'in yaptığı o uzun konuşma artık yalnızca Milli Demokratik Devrim tezlerinden cunta konusunda değil, solun geleneksel anlayışlarından da büyük bir kopuşun yolunu açıyordu.

1- 60'larda Devrimci Gençlik Hareketi

Türkiye'de sol hareket 60'lı yıllarda, o dönemde egemen sınıflar arasındaki bir güçler dengesine özgü nispi özgürlük ortamı içinde gelişti. Gençlik ve aydınlar arasında başlayarak gelişen bir toplumsal uyanış dönemi yaşanıyordu. Batı'da gelişen 68 hareketi bir ölçüde üniversitelerde yoğunlaşmakta olan hareket için bir tetikleyici rolü oynadı denebilir. Üniversitelerde yoğunlaşan boykot-işgal gibi olayların daha sonra Batı'dakinden farklı gelişmesinin nedeni Türkiye'nin toplumsal ve siyasal farklılıklarında yatar. Fransa'da olsun, Batı'daki diğer ülkelerde olsun, sonraki dönemde hareketi sistem içerisine çekerek sönümlendirmenin yolunu buldular. Türkiye'de ise ne devletin yapısı ne de hakim yönetim anlayışları buna müsaitti. Bulabildikleri belki de tek yöntem, Amerika'dan ithal kontrgerilla taktik ve stratejilerinden ibaretti. CIA ajanlarının yönetiminde "komando"lar yetiştirip, ülkenin bağımsızlığını, eşitlik ve özgürlük isteyen kim varsa üzerine salmak! Sopayla, silahla. Bu, ülkenin, 1965-71 arasındaki onlarca devrimci gencin faşistler tarafından öldürülmesinden, Denizlerin idamından, Kızıldere'de on devrimcinin katledilmesinden geçerek 12 Eylül öncesindeki bir iç savaş sürecine sürüklenmesinin başlangıcıydı. Türkiye'nin egemenleri bu ülkeyi yönetmek için buna muhtaçtı ve bundan başka bir şey de bilmiyorlardı.

12 Mart ve 12 Eylül gibi Kızıldere de ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı dünya çapında yürüttüğü hakimiyet mücadelesi açısından tasarlanan stratejinin bir parçası olarak Türkiye halkının bağrında gelişen toplumsal uyanış hareketine karşı düzenlenmiş planlı bir Amerikan operasyonuydu. Bu operasyonlarda rol alanlar, darbecilerinden Demirellere kadar, bu stratejinin taşeronluğundan başka bir şey yapmadı.

2- DEV-GENÇ'ten THKP-C'ye

Kızıldere'ye giden yol her şeyden önce 60'lı yıllarda sol hareket içindeki ideolojik tartışma ve ayrışmalardan geçti. Bu bir bakıma THKP-C'nin kuruluş sürecinin de hikayesidir.

THKP-C'nin kuruluş süreci benim DEV-GENÇ'in son dönemindeki Merkez Yürütme Kurulu üyeliğime rastlar.

(Aslında o dönemde benim MYK üyeliğim de büyük ölçüde bir raslantı sonucu olmuştur denilebilir. Gerçekte benim o zamana kadar okumakta olduğum hukuk fakültesini yaş itibariyle çoktan bitirip ayrılmış olmam gerekirdi. Fakülteye 1962'de girmiştim ama daha çok ilgimin zayıflığı yüzünden okula devam etmiyordum. Bu yüzden DEV-GENÇ'in son kongresi yapılırken ben hala hukuk fakültesinin son sınıfında takıntılı durumdaydım. Mahir'in o uzun konuşmasını yaptığı kongrede, sanırım Anamur dağlarındaki "eğitim kampı"ndan tanıştığımız Münir Aktolga'nın marifetiyle olacak, MYK üyeliğine aday gösterilince arka sıralarda oturduğum yerden reddetme imkanı bulamadan seçilmiş oldum.)

THKP-C süreci içinde bu şekilde gerçekleşen sorumluluğum çerçevesinde yer aldım. O sırada Mihri Belli ile ayrılık olayı henüz sonuçlanmamıştı.

MDD/SD ayrılığı başlangıçta daha çok TİP'de yasaklı oldukları için legalite içinde rol alamayan (ve sol bir cuntanın legalite sorunlarını çözebileceğini öngören) eski tüfeklerle TİP yöneticileri arasındaki bir çekişme ve görüş ayrılığı olarak ortaya çıkmıştır. Ancak gençlik mücadelesinin boyutları geliştikçe tartışmaları marksist klasiklerin klavuzluğu altında bizim yorumlayışımız da değişmeye başlamıştı. Artık 27 Mayıs sonrasının belirsizlik ortamı içerisinde oluşturulmuş "asker sivil aydın zümre"nin rolüne yapılan vurgulara dayalı MDD tezleri özellikle 15-16 Haziran sonrasında gelişen mücadelenin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzaktı. Kırşehir problemi, devrimde proleteryanın rolü ve ideolojik öncülük meselesi, ittifaklar sorunu, Kürt meselesi gibi tartışma

konularında artık daha net ve tutarlı fikirlerin arayışı içindeydik.

Mahir'in uzun konuşması birçok yönden bu konularda geçmiş tartışmaların bir sentezine doğru bir açılım getiriyor ve artık yalnızca eski MDD tezlerinden cunta konusunda değil, solun geleneksel anlayışlarından da büyük bir kopuşun yolunu açıyordu.

Ben Aydınlık Sosyalist Dergi içindeki ayrışma olayının perde arkasında bulunmadım. Önceleri Mihri Bellilerin evine Mahir ve diğer bazı arkadaşlar gibi zaman zaman gider, Aydınlık bürosunda zaman zaman Vahap ve Seyhan Erdoğdu'larla da görüşürdüm. MYK üyeliğine seçilmemden sonra giderek hızlanan olaylar içinde yoğunlaştım, bir ara geçirdiğim ağır bir karaciğer rahatsızlığı nedeniyle de birkaç ay gelişmelerin dışında kaldım. THKP-C'nin kurucularıyla SBF'de veya bazı evlerde ara sıra görüşme dışında, gelişmeleri daha çok Sinan Kazım ve diğer arkadaşların aktarmalarından öğreniyordum. "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup" resmi MDD tezlerinden yeni bir bağımsız devrimci siyasi oluşum doğrultusundaki kopuşun ilanıydı. Kurtuluş isimli dergide yer alan "devrimde sınıfların mevzilenmesi" isimli uzun yazı da artık ülkenin her yanında devrimci bir örgütün gelişmekte olduğunu haber veriyordu.

Ancak olaylar, mücadelenin doğal seyrinden ya da bizim hareketimizden çok daha hızlı gelişti. (Kazanın altını kimin harladığını ise kimse bilmiyordu!) Sol darbe hazırlığının had safhaya ulaştığı haberlerini Mısır'daki sağır sultan bile duydu. 9 Mart'a doğru gazete bürolarında Gürler-Batur-Tağmaç cuntaları arasındaki tahteravallinin çetelesi tutulmaya başlanmıştı.

Gençlik eylemleri bu doğrultuda manipüle edilmeye çalışıldı. Gençlik içindeki kimi gruplar gençlik eylemini kendi mecrasının dışına çıkarmak üzere teçhizatlandırılarak yönlendirilmeye çalışıldı. Bunlara (bazen fiziki güç de kullanarak) engel olmaya çalıştığımızda, Doğan Avcıoğlu'nun cunta yanlısı "Devrim" dergisinin başyazısında "devrimci gençliği pasifize etmekle" suçlandık.

Son dönemlerde özellikle liberal çevrelerce Türkiye solunun bütün geçmişiyle birlikte THKP-C hareketi de cuntacılıkla (Kemalistlikle) suçlanıyor. Bazen hareket içinde genç havacı subayların bulunması bu suçlamanın bir kanıtı olarak gösterilmek istenir. Kuşkusuz gençlik hareketini o dönemin hakim özelliklerinden bütünüyle ayrı tutmak mümkün değildir; ancak THKP-C hareketinin temel özelliği her türden "yukarıdan devrim" anlayışına karşı bağımsız devrimci bir hareket yaratma temelindeki bir tepki ve karşı çıkış olarak ortaya çıkmış olmasıdır. Bu özellik geleneğin sonraki dönemlerinde Devrimci Yol özelinde olduğu gibi, çok daha belirgin biçimde ortaya çıkacaktır.

Cuntanın ayak seslerinin duyulduğu bir ortamda Denizlerin spektaküler çıkışıyla birlikte artık ok yaydan tümüyle çıktı.

Sonrası 9 Mart ve 12 Mart, Denizlerin yakalanmaları, sıkıyönetim, tutuklamalar, Elrom'un kaçırılarak öldürülüşü, Cevahir, Büyük Firar ve Kızıldere...

3- Kızıldere'den Önce

12 Mart'tan sonra ilan edilen sıkıyönetimle birlikte her şey alt üst oldu. Elrom'un kaçırılmasından sonraki gelişmelerde önce İstanbul kanadındaki arkadaşların yakalanmaları, sonra Cevahir'in ölümü, Mahir'in yaralı olarak yakalanması üzerimizde büyük bir şok ve moral bozukluğu yarattı. Darmadağın olmuştuk. Sinan Kazım'ın alnında polis darbesinden kalma belirgin bir iz vardı. Hüdai oldukça uzun boyuyla dikkat çekici bir fiziğe sahipti. Birçok arkadaşın bu gibi nedenlerle hareket kabiliyeti kalmamıştı.

Benim televizyondaki arananlar listesinde sanırım liseden kalma bir küçüklük fotoğrafım kullanılıyordu. Bu yüzden diğerlerine göre daha rahat hareket edebiliyordum. Koray Doğan, Nasuh Mitap, Ali Başpınar, Selahattin Güleç, Feyyaz Kurşuncu, Mehmet Yüksel, Selami Şakiroğlu gibi arkadaşlarla birlikte Ankara grubunu toparlamaya, barınacak yerler oluşturmaya, ilişkileri düzenlemeye çalıştık.

Firar hazırlığından haberimiz vardı. Kaçış yeniden büyük bir mo-

ral kazanmamıza yol açmıştı ama arkasından hareketin kurucuları arasında meydana gelen ayrılık haberleri geldi. Bir süre sonra Mahir Ankara'ya geldi. Özellikle asker kanadının yediği darbeden sonra Ankara grubundaki arkadaşlarla oluşturduğumuz imkanlar içinde birlikte olduk. Cihan Alptekin ve Ömer Ayna da Ankara'ya gelmişti. Bir ara Cihan'la birlikte Demirel hükümetlerinin ünlü içişleri bakanlarından birinin yeğeninin evinde uzunca süre kaldık.

Ömer'le daha çok Koray ilgilenirdi. Cihan olsun, Ömer olsun, kendilerini Mahir'in kaldığı yere götürmem için bana ısrar ediyorlardı. Ancak hem güvenlik açısından hem de firardan sonra kaçanları yakalamak için yürütülen operasyon nedeniyle ve tutuklamalar sonucunda imkanlarımız iyice daraldığı için buna imkan bulamıyordum. Olanaklarımız giderek daralıyordu. Bu yüzden Sinan Kazım, Hüdai ve Saffet'i Karadeniz'e gönderdik. Bir ara Cihan'ı geçici olarak Altındağ civarında Feyyaz'ın ilişkisindeki bir elektirikçi dükkanının arkasındaki küçük bir bölmede barındırmak zorunda kaldık. Akşam olunca dükkanı işleten arkadaş kepenkleri indirip gidiyor, o da oraya getirdiğimiz bir şiltenin üzerinde yatıyordu. Sonra onu Mahir'in kaldığı yere aktardık.

Cihan'ın Mahir'in yanına geçme isteğinin arkasında Denizleri kurtarmak için yapılacak bir eylemde Mahir'le birlikte olmak düşüncesi vardı. Ancak ben Denizleri kurtarmak için yapılacak herhangi bir eylemde Mahir'in bulunmasını doğru bulmuyordum. Yapılması gereken şey ne ise başka bir ekiple yapılabilirdi. Düşündükleri gibi önemli birilerini rehin almış olsalar bile Mahir'in içerde bulunduğu bir yeri havaya uçurmaktan çekinmeyeceklerini söyledim. Ben Mahirlerin yurtdışına çıkmasının doğru olduğunu düşünüyordum. Bunun için imkanlarımız da vardı. Mahir buna hiç yanaşmadı. Daha önce söylemiştim, ben bunu hep bir hata olarak gördüm.

Mihri Belli anılarını aktardığı bir kitabında Mahir'in "M. Belli'den ayrılmakla hata ettik" dediğini ifade ediyor. Benim olduğum bir yerde Mahir'in böyle bir şey söylediğini ben duymadım. Ancak bir ara

Mahir'in, Koray'la birlikte teksirle çoğaltmakta olduğumuz "Kesintisiz 1" isimli buroşürde yer alan M. Belli ile ilgili bir dip notu "teksirlerden çıkaralım" dediğini hatırlıyorum. Nedenini sorduğumda da o koşullarda artık onunla uğraşmanın bir gereğinin kalmadığını söylemişti.

Bir yandan Denizlerle ilgili dava sürecinin sonunu beklerken bir yandan yapılması düşünülen eylemle ilgili istihbarat toplamaya çalışıyorduk. Bu işin takibini de Koray yürütüyordu. Mart ayının ilk günlerinde Mahir, Cihan ve Ertuğrul'un birlikte kaldığı yerde çıkan bir sorun nedeniyle Bahçelievler'de, 80 yaşlarında, Türkçe bilmeyen bir kadınla 13 yaşlarındaki (Ferdane adında) bir kız çocuğunun kaldığı bir eve geçtiler. Ev sahibi A. Rıza Yurtsever bir geziye çıkmıştı ve yaşlı kadın bizi kabul etmekte bir sakınca görmemişti.

Koray'ın vurulduğu gün akşam eve gittiğimde çok üzgündüler. Evden ayrılırken bana "sakın yakalanma" dedi. Bu onları son görüşüm oldu. Orada kaldıklarını benden başka kimse bilmiyordu. Ertesi gün Selahattin'in kaldığı Selçuk İnançların Keçiören'deki evlerinde kurulan karakolda yakalandım.

4- Kızıldere'ye Doğru

Kendilerini bana kontrgerilacı olarak tanıtan sorgucular tarafından sorgulandım. Mahirlerin yerini bildiğime dair daha önce yakalananlardan bilgi almışlardı. Bu yüzden onların yerini söyletmek için işkence yaptılar. Daha sonra Mahirlerin yanlarına çağırdıkları Feyyaz Kurşuncu'dan öğrendiğime göre, benim gidilecek her yeri bildiğimi, en son söyleyeceğim yerin şimdi kaldıkları yer olduğunu söyleyerek Karadeniz'e geçinceye kadar orda kalmaya devam etmişler.

Zaman zaman Mahirlerin kaçışlarına göz yumulduğu ve kaçıştan sonra da sürekli takip altında izlendiklerine dair iddialar ileri sürülür. Sorguda yaşadıklarım nedeniyle bunun doğru olmadığını biliyorum. Sorgum sırasında Mahirlerin Güney'e geçerek oradan kayıkla Kıbrıs'a geçmeyi düşündüklerini söylemiştim. Sanırım bir hayli inandırıcı

olmuşum, Antalya kıyılarını kuşatmışlar, o sırada Ankara'daki karışıklıktan kurtulmak için kaçarak Side'de bir pansiyon kiralayan bir arkadaşı (T. Paşaoğlu) yakalayarak "benim referansım" doğrultusunda epey sorgulamışlar. Sonraki günlerde yakalanan kişilerden Karadeniz'e geçtiklerini öğrendiklerinde o dönemde birinci şube müdürü olan İhsan Parlak zincirle ayaklarımdan bağlı olduğum odaya gelerek "hani güneye gideceklerdi" diye üstümde tepinmeye ve ayakkabısının ökçesiyle alnımı hırsla tepiklemeye başladı. Kaçış olayının bir komplo olduğu şeklindeki iddiaları yalanlayan bir hatıra olarak alnımdaki yara izini uzun süre taşımaya devam ettim.

Karadeniz'de kuşatılmalarından sonra sorguma son vererek beni Mamak Cezaevi'ne gönderdiler. Savcılık sorgumu beklerken cezaevinin arkasındaki bir hücreye koyarak bekletmeye başladılar. Bir ara eli asalı bir general cezaevi müdürüyle birlikte kaldığım hücrenin kapısına geldi ve beni göstererek "bu mu" diye sordu. Sonra "bütün arkadaşlarını öldürdük" dedi. İnanmak istemedim ama, doğru söylediğini hissettim.

Her şeyin bittiğini sandım.

Otuz yıldır onları anmak için katıldığım toplantılarda konuşmamı zorlaştıran aynı şey, o zaman gelip düğümlendi boğazıma. Ne zaman Ulaş'ı, Koray'ı, Sinan'ı, Sabo'yu, Hüdai'yi... anlatmak istesem, anlatamam.

Şimdi sen öldükten sonraki güzelliğindesin
Sırtın denizi yalayan gemi ipleri gibi
Ben doğduğum günkü kadarım
Sense bir ölüm sonrası güzelliğinde
Basarak geçeceğiz yeniden
Yeniden yeniden yeniden
Daha öfkeli
Yenikken bıraktığımız ayak izlerine

5- Sonrası

Kızıldere katliamı sol açısından bir dönemin sonu oldu; bir dönüm noktası.

Bazen 68 ve 78 kuşakları arasında kıyaslamalar yapılır; 68'in masumiyetinin 78'de olmadığı gibi...

Aslında bir bakıma doğrudur bu. Çünkü, sonraki kuşak, 70'li yılların gençliği, dönüp baktığında Denizlerin idamıydı arkasında gördüğü, Kızıldere'ydi. İster istemez, egemen sınıfların politikalarının Türkiye'yi bir iç savaşa sürüklediği koşullarda o geçmişle bağıntılı olarak şekillendi yeni dönem.

Devrimcileri ölümsüzleştiren kahramanlıkları kadar fikirleridir de. Onları öldürdüler ama daha on yıl geçmeden fikirlerinin yüzbinlerin ellerindeki yumruklu yıldızlarla bayraklaşmasını önleyemediler.

Bu da yüzlerce, binlerce isimsiz kahramanın yer aldığı yeni dönemin, yetmişsekizlilerin hikayesidir.

1965-71 yıllarında gelişen devrimci hareketlerin hemen hemen bütün kurucu kadrosunun ortadan kalkması geleneğin bütünlüğünün ve devamlılığının sağlanmasını zorlaştıran bir sonuç doğurdu.

Orduya ilişkin olanı hariç bütün temel görüşleri sürekli değişen D. Perinçek'in PDA'sı (tek tek ayrılan "hainleri" dışında) bütünlüğünü sürdürebilirken, "Münirlerin", "Yusufların" hayaleti sanki devrimci geleneklerin peşinden hiç ayrılmıyor gibi...

O büyük devrimci geçmişe rağmen, devrimci geleneğin bugün yaşadığı etkisizliğin nedenlerinden biri, belki de cevabı içinde bu şifrede saklıdır.

1

BİLİNMEYEN YÖNLERİYLE KIZILDERE

İYİ Kİ YAŞAMIŞLAR DEDİĞİMİZ GENÇ İNSANLAR

Melih Pekdemir

30 Mart 1972'de, Karadeniz'de bir dağ köyünde, on genç insan bir evde kuşatıldılar ve tank ile havan topu ile öldürüldüler. Şunca yıl boyunca ölüme, öldürmelere öylesine alıştı ki bu toplum; "ne yapalım. işte orada da on kişi ölmüş" diye bakılabilir bu yıldönümüne. Ama o yıllar ve ölen o insanlar hiç ama hiç böyle bir anlatıma denk düşmüyordu. Mustafa Suphi ve yoldaşlarının 1921'deki kıyımından sonra ilk kez, devrimci hareketin önder kadrosu toptan yok edilmişti. Bu olayın benzerlerinin, yani toplu öldürmelerin sonraki yıllarda tekrarlanıp kanıksanmasıyla toplumsal süreç bakımdan sıradanlaştırılması mümkün olsa da, sol hareketin belleğine kazınmış olması gerçeği de var. Bu yaşa dek, "vaktimiz yok onların matemini tutmaya" diye diye geldik...

Şimdi elbette bu yıldönümünde de ağıt yakmayalım; ama onları hamasetin ötesinde, yaşamış ve ölmüş ve "iyi ki yaşamışlar" dediğimiz genç insanlar olarak anmak çok daha anlamlı.. Bu amaçla, öldürülen bu gençlerin yakın arkadaşları Ertuğrul Kürkçü ve Oğuzhan Müftüoğlu ile görüştüm. Dönem 12 Mart dönemi ile sınırlıydı; sonrasına elbette girmedim. Dönemin devrimci aktörlerinin, genç insanların psikolojik, sosyolojik ve felsefi, ideolojik hususiyetlerini ve siyasi tercihlerini aktarabilme kaygısını öne çıkarmayı gözettim. Önce şöyle bir gözlerini kapatsınlar ve teorinin, siyasi kaygıların, "acaba ne derler"in ötesinde, tepeden tırnağa iç dünyalarındaki fırtınaları da hatırlayarak, bugünlerdeki hissiyatı bize aktarsınlar istedim.

İlk olarak Ertuğrul Kürkçü ile yaptığım röportajı okuyacaksınız.

Ardından da Oğuzhan Müftüoğlu ile yaptığım şöyleşiyi. Oğuzhan Müftüoğlu şimdi 61 yaşında. Ömrünün yaklaşık dörtte biri cezaevlerinde geçti. "Fatsa, Kızıldere'nin hem devamıdır hem eleştirisidir" diye yazmıştı bir yazısında; böylece iki dönem devrimciliği arasındaki irtibata işaret etmişti. Kendisinin bu konudaki görüşlerini, kamuoyuna yansıtmadıkları dahil, aslında 30 yıldır bilmekteyim; belki bu yüzden ne soracağımı tam olarak kestiremedim. Bana bildiklerimi anlattı; ama eminim ki, okuyucnya, kamuoyunda bilinmeyen pek çok gerçeği ilk kez anlatıyor olacak.

EN DEĞERLİ KADROLARDI

Ertuğrul Kürkçü

9 Mart olayının ayrıntısına girmeyeceğiz burada. Sizlerin bununla bir alakanız yoktu; ama tam da senin DEV-GENÇ başkanı olduğun dönemde, Cumhuriyet gazetesinde DEV-GENÇ'in 12 Mart'ı destekleyen kuruluşlar arasında olduğu şeklinde bir haber çıktı. Sanıyorum 14 Mart tarihli... DEV-GENÇ başkanı olarak tarihe bir dipnot düşmeni istiyorum bu konuda..

Şimdi tamam doğru öyle bir bildiri var ve bizim de bu bildirinin altında imzamız var ama... Birincisi, bu bildiri dikkatle okunduğunda Cumhuriyet gazetesinin bunu manşetine çıkarttığı söylemle muhtevası çok uymuyor. Ama sonuçta bu duruma düşürülmüş oluyor. Bu bildirinin içindeki hikaye şu: 12 Mart muhtırası verilmiş, Türkiye buna ilişkin olarak bütün politik güçleriyle birlikte tavır almaya çalışıyor. Ne denilecek? Bu çerçevede bugün de devamcısı olanları biliyoruz; işte Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Öğretmenler Sendikası, TÖS, yani bugünkü Eğitim-Sen, TMMOB, onun çeşitli odaları vs. bir araya geliyorlar, ne yapacağız diye. Burada iki tane eğilim doğdu. Bir tanesi, derhal arkasına geçelim. İkincisi bizim gibiler karşısına geçelim dedi. Hiç kimse de birbirinden kopmak istemiyor. Orta yol bulundu. Denildi ki, "madem ki reform istiyorlar; reform yaparlarsa biz de destekleriz," diyelim. Şimdi bir şey demeyelim. İkincisi, Süleyman Demirel hükümetinin de bütün bunları hak ettiğini söyleyelim." Bildiriye baktığın zaman da bütün bunları söylüyor zaten.

Çünkü 12 Mart Muhtırası, hatırlayalım, şunu diyordu: "Türkiye'de bir kargaşaya yol açıldı; buna hükümet yol açtı. Bunu gidermek, kardeş kavgasını önlemek için, reform yapmak lazım." Şimdi bu, Süleyman Demirel'in meseleye bakışına göre daha reformcu bir tez gibi gözüküyor. İlk başta böyle gözüküyor. Dolayısıyla bu algı düzeyinden bakılıp tartışıldı ve sonuçlarına da böyle varıldı. Biz buna "evet" diyen büyük kitle kuruluşlarından kopmamak gayesiyle, açıklamayı "eğer reform yaparlarsa destekleriz" çizgisine çekip altına imzamızı attık. Elbette bu da tatmin etmedi bizi. Bu ortak bildiriden sonra biz kendi tavrımızı açıklayan bir başka bildiriyle muhtıranın, başlangıcını, sebebini, sonucunu, varacağı yeri açıklayarak aslında ezilenlere bir faydası dokunmayacağını ve karşısında olduğumuzu söylemiş olduk.

Bu ikisi birbiriyle çelişiyor mu?

Kısmen çelişiyor, kısmen çelişmiyor. Ama sonuçta ben şunu demeyeceğim; mesela, "12 Mart Muhtırasını desteklemiştik, şimdi çok üzgünüz!" Hayır, böyle bir şey demiyorum. Desteklemedik mi desteklemedik mi sorusunun cevabı, bana sorarsan, desteklemedik. Bizim desteklemiş olmamızı, kendi desteği için bir çoğaltıcı etki olarak gören, 9 Mart cuntasının sözcüsü Cumhuriyet gazetesi buna destek olarak, "devrimci kuruluşlar muhtırayı destekliyor" şeklinde yansıttı. Hem bildiriden tam olarak bu çıkmıyor; hem de bunun gerisinde bir tartışma var. Ama şimdi diyorum ki, bunca yaş yaşadıktan sonra, şu Nasrettin Hoca fıkrasını hep aklımızda tutmalıyız demek ki.. "Kenefte, sakız çiğnenir mi?" diye sormuşlar hocaya; o da demiş ki "günah değildir ama gören başka bir şey sanır!" Dolayısıyla böyle kritik durumlarda başka manalara gelecek davranışlardan kaçınmak yalın, net, tek bir söz söylemek ya da söz yoksa susmak, en doğru şey. Başka manalara çekilebilecek laflar içerisinde olmanın bir getirisi yok. Şimdi benim tabii çok tuhafıma gidiyor. Bu mesele konuşulurken DİSK'in bunun altına imza atmış olması, TMMOB'nin bunun altına imza atmış olması, bir başkasının bunun altına imza atmış olması değil de DEV-GENÇ'in

imza atmış olması kafaya kakılır. Demek ki DEV-GENÇ isen böyle uzlaşmaların altına girmeyeceksin.

12 Mart sonrası firar günlerinize geçersek, bu arandığın günlerde, biliyoruz, Mahirler ile birlikte saklanıyordun. Bize firar haleti ruhiyesi ne menem bir şey bunu anlatsan...

Yaa, şimdi bu firar ruh hali meselesiyle ilgili olarak, benim söyleyebileceğim çok şey yok, başkasıyla da hiç bunu şimdiye kadar konuşmadım. Başka türlü düşünen davranan var mı? Bilmiyorum. Tabii arkadaşlar da şimdi yaşamıyorlar, onlara da o zaman sorma fırsatı olmamıştı; ama Kızıldere'de kuşatıldığımız zaman, beni bir ferahlık duygusu kapladığını hatırlıyorum: "Oh, nihayet kaçma bitti!" diye. Yani firar böyle bir şey. Her an saklanmak, yakalanmamak, onun için gerekenleri yapmak; bunların yarattığı stres, ruhsal, zihinsel yorgunluk, çok yıpratıcı gerçekten. Ve firar koşullarında, firarının şartlarını da kendin şahsen sağlayarak yaptıyorsan işlerini, sağlıklı ve analitik düşünmenin her zaman kabil olamayacağını doğrusu düşünüyorum. Tabii buradan şu sonuç çıkmaz: Firar koşullarındakiler ne yapmışlarsa, sağlıksızdır! Bu başka bir şey, bunu demiyorum. Ama insanı olağanüstü yoran, yıpratan, bilgi ve istihbarat kaynakları da son derece sınırlı olduğu ve durmadan sınırlandığı için çok az sayıda veriyle çok fazla uzağı görmeden düşünmek, karar vermek gibi sıkıntıların içerisinde tutan bir süreç. Firarın bile bir teknolojisinin olması gerekiyor. Doğrusu benim çıkarttığım sonuç bu. O dönem yani firar sırasında karşı karşıya kaldığımız en önemli mesele şuydu: Mahirlerin cezaevinden kaçışları sırasında ve sonrasında esasında THKP-C'ye olabilecek bütün araçlar ve güçlerle bir sıkıştırma, yakalama, yok etme operasyonunu dayatıldı. Dolayısıyla bu firarla birlikte bizim elimizdeki örgüt yapısı tahammül imkanı çok az olan bir basıncın altına girdi. Bu, Mahirlerin cezaevinden çıkmasıyla birlikte ortaya konulmuş olan yeni örgütlenme ve mücadele tasarısının hemen hemen maddi manevi bütün koşullarının ortadan kalkması anlamına geldi. Çünkü bu tasarıya göre

örgüt yeniden yapılanacaktı; "revizyonist, reformist" elemanlar örgütten ihraç edilmişlerdi. Devrimci bir faaliyet çerçevesi kurulacaktı. Ve işte Karadeniz'de gerilla mücadelesi için üsler oluşturulacaktı. Kent gerillası yeniden başlayacaktı ve birkaç aylık bir şiddet kampanyasının sonrasında, bunun yarattığı politik gelişmelerin sonuçlarına bağlı olarak yeni adımlar atılacaktı. Dolayısıyla buna bağlı da bir işbölümü yapıldı.Fakat bunların hiçbirisi gerçekleşemedi.

İstanbul'dan başlayan takiple birlikte Mahir'le Ömer ve Cihan Ankara'ya gelmişlerdi. Onlardan sonra örgütün İstanbul bölümü çöktü. Ondan sonra adım adım da Ankara ve Ankara'nın peşinden Karadeniz, başka kentlerdeki bağlantılar çökertilmeye başlandı. Şimdi bu çerçevede, yani her şey yolunda gitseydi, orijinal plana bakıldığında, şunun olması gerekiyordu: THKO ile bir ortak eylem, ondan sonra onlar kendi yollarına biz kendi yolumuza gidecektik. Bir ortak faaliyet planı kabullenilmemişti ve içerilmiyordu faaliyet çerçevesi içerisinde. Dolayısıyla Cihan, Ömer ve Mahir'in Ankara'ya gelişleri Denizlerin kurtarılmasına dair çeşitli planlardan hangisinin gerçekleşebileceğinin araştırılmasıyla ve bunların icra edilmesiyle ilgiliydi. Fakat Mahirlerin İstanbul'dan Ankara'ya gelişinden çok kısa bir süre sonra çökertme operasyonu başlayıp, biz ikinci bir takip altına düşünce, yani sadece Mahirlerin firarından dolayı onların aranması değil THKP-C'nin çökertilmesi hedefiyle yürütülen bir saldırı kampanyası altında kalınca, Denizlerin kurtarılması için yapılacak olan işler, sadece Denizlerin kurtarılmasının ötesinde bir simgesel anlam taşımaya başladı; yani böyle sonlanmadan önce bu saldırı, biz bir atakta bulunabilecek miyiz? Dolayısıyla eylemin zamanlaması ve sairesi Denizlerin kendi özgün macerasından da kısmen kopmaya başladı; bunu söylemek zorundayız.

Bizim Ankara'da araştırdığımız olasılıklar, Süleyman Demirel'i kaçıralım mı kaçırmayalım mı, Fransız Elçiliği'ne girelim mi girmeyelim mi meseleleri, bana sorarsan, gerçekleşebilme ihtimallerinden çok gerçekleşememe ihtimalleri fazla olan ve her türlü araştırmanın da

bunların olamayacağını gösterdiği şeylerdi. Aklımızdan o kadar çok şey geçti ki ben şimdi bunun listesini yapmaya kalksam epey şey çıkar. Fakat bunlar birer plan olmaktan çok, o mu olsa bu mu olsa diye çeşitli olasılıkları peş peşe sıralamaktan ibaretti. Yoksa ortalıkta Süleyman Demirel'i kaçırmak için gerçek bir plan yoktu ama bir niyet vardı doğrusu..

Ben yakalandıktan sonra sorguda, bu Süleyman Demirel meselesi daha önceden başkalarından da duyulmuş herhalde, bana sordular, ben de dedim "evet öyle bir niyetimiz vardı." Bana cevaben, o zaman İstanbul MİT bölge başkanı olan Eyüp Özalkuş dedi ki, "yahu böyle bir niyetiniz vardıysa bunu bize bir şekilde duyursaydınız, biz açardık yolu size, onu götürürdünüz," dedi. Ben tabii sorgu sırasında söylenen bu laflara yani ne kadar itibar edilir edilmez, onu bilmiyorum; ama 1973'te Orgeneral Faruk Gürler'in cumhurbaşkanlığı seçimi tartışmaları başlayıp, Süleyman Demirel mecliste Gürler'in seçilmesine karşı oy kullanınca Süleyman Demirel'in evinin önündeki korumaları kaldırmışlardı! O nedenle o kadar da boş laflar olmadığını düşünüyorum bunların. Ama nihayet bizim bütün bu çelişkileri böyle öngördüğümüz buna göre bir plan yaptığımız da söylenemez. Ve bunları gerçekleştirmekten uzaktık doğrusu; çünkü zaten tüm planlar, yapılması epeyce zaman ve imkan isteyen bir dizi hazırlığın gerçekleştirilmesini öngörüyordu. Hazırda bir şey olmayınca biz de o zaman bir yandan kovalanırken bir yandan kaçınılmaz olarak Denizlerin idamdan kurtarılması işi üzerinde yoğunlaştık. Çünkü Ömer ve Cihan da bizimle birlikteydiler ve onlar açısından da yapılacak tek iş bizimle beraber, oydu. Dolayısıyla bu ortak iş üzerinde epeyce bir süre, yani bir bir buçuk ay kadar Ankara'da çalıştık. Daha sonra bunun gerçekleşmeyeceğini görüp imkanlarımızın tükenmekte olduğunu anlayıp Karadeniz'e doğru ayrıldık.

12 Mart faşizmi bir yana 12 Eylül faşizmi bile, "unutulan" bir olay. Sadece harbi solcular biliyor, "ortalama tahsilli"ler nezdinde eskiden bir tür korku mitosu olarak algılanırdı; işi azıtırsanız

yine faşizm gelir ha, ya da 12 Eylül günlerine mi dönmek istiyorsunuz babından. Ve şimdi hiç bilinmiyor. Bu dönemdeki devrimci arkadaşlarını politik kimlikleri çerçevesinde tanıtmak lazımsa, sen ne derdin?

Eğer bizim Kızıldere'de ölen arkadaşları, onların yakın çevrelerini yani DEV-GENÇ'in etkin çekirdeğini göz önünde tutacak olursam; tarihle ve olasılıklarla çok fazla iddialaşmaktan korksam da, mesela onların içinden bir neo liberal çıkmazdı diye düşünüyorum doğrusu. Şimdi bunu böyle söylememin sebebi sadece, onların "sağlamlığı"nı övme ihtiyacından değil. Daha çok şundan: Onlar neo-liberalizme iltica etmeyecek kadar teorik olarak da yaşam tarzı olarak da Marksizm ve devrimcilik ile çok içli dışlı olmuş arkadaşlardı. Bir kere benim açımdan bu çok önemli. Şimdi Türkiye'de farklı politik güçler, teorik çerçeveler var. Ve bunların hepsi bana sorarsan kimi sosyolojilere oturur. Mesela THKP-C'ye bu açıdan baktığımızda şöyle diyebiliriz: Burası fikre kıymet verenlerin çoğunlukta olduğu bir yerdir. Kuru laftan çok fikir... Mantıki irdeleme, derin düşünme, tarihi ve teorik bir çerçeveye büründürme ihtiyacı yaptıkları her şeyi. Yaşları genç olmakla birlikte bu istikamette yetişmiş değer yargıları böyle oluşmuş insanlardı. THKP-C öte yandan bu çerçevede baktığımızda aslında teorik olarak ve politik olarak çok hızlı virajlarla ilerlemiş bir hareketti ve bu THKP-C'nin ve DEV-GENÇ'in çekirdek kadrosu arasında çoğu kez, soru işaretleri yaratmıştı Kesintisiz Devrim 2, THKP-C'nin Kızıldere'de ölen kadrolarının tümü tarafından bile benimsenmiş, özümsenmiş değildi; henüz tartışılıyordu...

Ama bir de başka bir şey vardır. Buraya gelinmiştir ve burada herkes rezervleriyle birlikte yer almaktadır. Yani o nedenle benim diyeceğim, ben kendi arkadaşlarım olduğu, hayatımın önemli bir bölümünü onlarla geçirdiğim siyasi maceramın en temel aktörleri oldukları için söylemeyeceğim bunu. Dışarıya doğru çıkarak, dışarıdan içeriye doğru bakarak şunu söyleyebilirim ki Türkiye devrimci hareketinin, yani

1965-72 arasında yetiştirmiş olduğu en kıymetli kadrodur Kızıldere'de yok edilen. Nitekim onların yok edilişinin THKP-C için başka bir politik hareket için olmayacak kadar çok yıkıcı etki yaratmış olması bununla ilgilidir. Ama şunu söyleyebilirim. Kişisel olarak her bir kişiyi tek tek konuşmak lazım, her bir kişi kendi başına bir dünya. Bunu biliyorsun. Hani, önde gidenlerden söz edeceksek, ben burada şöyle bir şeyi uygun görüyorum. Biraz daha çok bilinenler değil de biraz daha az bilinenler.. Ben öyle bir "hakkı yenilenler" kategorisi olduğunu düşünüyorum.

Mesela Sinan Kazım'ın, yani bizim DEV-GENÇ genel sekreterinin, hakkı teslim edilmemiş bir kişi olduğunu düşünüyorum. Mesela merkez yürütme kurulumuzda standardı belirleyen kişinin Kazım olduğunu söyleyebilirim; yani teorik tutarlılık, etik davranış ve devrimci geleneklere uygunluk vs. açısından Sinan Kazım kadar benim üzerimde, bizim merkez yürütme kurulunun günlük işleyişi üzerinde etkili olan çok az arkadaşımızın olduğunu düşünüyorum. Çok güzel türkü söyler, yakışıklı bir adamdır, ciddidir; ama öbür taraftan son derece esprilidir ve inanılmaz bir hayat hikayesi var. İşte bir kapıcının çocuğu ve o kapıcı dairesinden işte bir devrimci aydın olarak dışarıya fırlamış bir insan. Ve ben bu açıdan mesela imkanım olsa, ben öyle birisi olsam, yani sanatçı yaratıcı birisi olsam, bir Sinan Kazım'dan mülhem bir hikayenin bizim o zamanın devrimci gencini çok iyi ifade edeceğini çok iyi düşünürüm.

Mesela Hüseyin Cevahir öte yandan; bu çok az bilinen, adı bile artık son zamanlar unutulmuş ama gene bizim hareketin Mülkiye takımı arasında en az Mahir kadar davranışlarıyla sözleriyle haliyle tavrıyla ilgi çeken; insanları cezbeden bir kişilikten söz edebiliriz. Bizim hareketin bu insanlarının, yani önde gelen roller üstlenenlerin hepsinin aslında yaşlarından büyük olduğunu söyleyebilirim. Yani o kadar "sıradan insan"a benzemiyorlar. Ben kendim için de mesela bunu düşünüyorum. Başkaları için de. 19-20 yaşındasın; hepsi bu! Bir etrafına bak, 19 yaşında olmak ne demek? Fakat bu 19-20 yaşındaki

insanlar, dönüyorum geriye bakıyorum; bana o kadar büyük geliyorlar ki.. Sanki şey gibi, yani nasıl söylesem, bugün 40'ında 50'sindeki insanlardan beklenen olgunluktaki laflar, davranışlar, dünyaya bakışlar. O nedenle de ben o kadar çok hızla gökten yere de indiremiyorum; yani böyle yaşadığım için de bunu.. Hep aklımda kalan şeyler, karizmatik davranışlar, kritik anlarda söylenen kıymetli sözler; o kritik durumları kurtarmaya imkan vermiş olan davranışlar, atılımlar, kavga, kararlılık. Sulu olmayan insanlar.. Yani işte şakacı olsalar bile sulu olmadıklarını düşünüyorum. Kendim hepsinden daha sulu gibi geliyor bana.. Ama bunlar ne? Suyu neyle ölçeceksin?! Ben sonuçta şunu söyleyebilirim. İnsan olarak kaybettiğimiz ya da yaşayan, o dönemin içinde yer alanların hepsinin tuhaf, kendi yaşlarından büyük bir halleri vardı ve resimlere baktığım zaman da geçmişe doğru gidip bunları görüyorum. Bu çocuksu ifade hatırlamıyorum, 19-20 yaşındaki insanların yüzlerinde. O zaman daha az sayıda olmakla birlikte kadın arkadaşlarımız için de, bu böyle bence doğrusu...

Ertuğrul Özkök geçen yıl , Murat Karayalçın'ın anlattığına göre Mahir cebinde Sylvie Vartan fotoğrafını taşıyormuş diye şöyle yazmıştı: "Bir cebinde silah, ötekinde Sylvie Vartan fotoğrafı. Cebinde Sylvie Vartan'ın fotoğrafını taşıyan çocuk kaybediyor. Sonunda o silahlı çocuk Kızıldere'de kaybolup gidiyor." Özkök'ün tersine, bir başka Mahir portresi daha çiziliyor; Onu bir peygamber mertebesine yükselten, devrimci değil de azizmiş gibi gösteren, "mümin" solcuların çizdiği bir portre. Her iki yaklaşım da bir idol yaratma çabasından başka bir şey değil.. Şimdi 33 yıl sonra bunlar "idol" haline geldiler mi?

Kapitalizm her şeyi kendine mal ediyor. Bilinen örnek CHE'dir. Şimdi birincisi bu aradan yıllar geçtikçe insanların hafızaları köreldikçe, birbirleriyle irtibatları koptukça, başka biri tarafından doğrulanabilir hatıralar bağlamından kopuyor, uçuyor, zamanlar birbirine karışıyor. Ve işte Murat Karayalçın deyiveriyor, "Mahir Çayan aslında cebinde Sylvie

Vartan'ın fotoğrafını taşıyordu." Taşıyordu belki; ama mesela 1971'de taşımıyormuştur. 1965'te belki de taşıyormuştur. Mümkün. İnsanlar büyüyor. Ama bir "pin up" ile vakit geçirmeye heves edebileceği bir zamanı da olmuş oluyor insanın. Ama bu zamanlar birbiri peşi sıra gelip geçtiği halde, hepsini tek bir kolajmışçasına birbiri üstüne yapıştırıp yamyassı hale getirdiğin zaman, evet "Mahir Çayan'ın bir cebinde tabanca bir cebinde Sylvie Vartan vardı"... diye bir şey söyleyebilirsin; ama gerçek buydu diye hatırlanması tuhaf. Önemli olan bence, bu kurmaca öyküyü Özkök niye anlatma ihtiyacı hissediyor? Bu Özkök'ün solla devrimcilikle ilgili bu çatışan hafızası, gidip gelen düşünceleri aslında bir türlü tamamlanmamış olan kopuşuyla ilgili bence. O yüzden de ben Türkiye'deki köşe yazarları dünyasında onun kadar çok 1968 solunu hatırlayan insan görmüyorum. Bu çok kendine özgü bir hikaye.. Ama bu onunla kısmen ilgili. Fakat bir türlü aslında şimdi gelmiş olduğu yer ile ilişkiyi bağdaştıramıyor, mutlaka geçmişine iltica ediyor Özkök. O yüzden de ben ona baktıkça o zamanın ne kadar çok çekici, insanı rahat bırakmayan bir tarih olduğunu düşünüyorum. Yoksa bunun ben Mahir'le ilgisinin çok sınırlı olabileceğini düşünüyorum. Murat Karayalçın Mahir'i nereden tanırmış? Onu da çok iyi bilmiyorum doğrusu, bir fikrim de yok. Ben Mülkiye öğrencisi değilim; bunu Mülkiyeliler daha iyi bilebilir.

Ama şunu söyleyeyim: Bir tarihte herkes bir türlü sonra başka türlü şeyleri önemseyebilir; bu mücadelenin temposuna, senin kaç yaşında olduğuna, ne kadar büyüdüğüne, sorumlulukların ne olduğuna, ilgini o zaman ve sonra neyin çektiğine bağlı, doğrusu. Bu hepimizin kişisel tarihleri için de böyle, geçişler var. İşte o zamanlar her şey iç içe olabilir. Ama mesela ben geriye dönüp baktığımda şunu görebilirim: Mahir ciddi olması gereken yerde ciddi olan, ama şaka yapması gereken yerde şaka yapan hoş sohbet, dalgacı olabilen, çok ciddi olabilen, çok aksi olabilen, teneke kutuyla futbol oynayabilen ya da yemek yemekten zevk alabilen bir insan. Yapabileceği her şey zamana ve koşullara

bağlı olabilen bir insan. Bence Mahir en çok Marx'ın hatırladığı şu Latince özdeyişe uyan insanlardan biridir. "İnsanım, insana dair hiçbir şey benim yabancım değildir" diye.. Öyledir doğrusu..

Hedefinize ulaşmak için, halk savaşının, gerilla mücadelesinin zorunlu olduğuna inanmıştınız, değil mi?

Evet..

Zafer, ancak bu şekilde elde edilebilirdi. Bu tarzı kabul etmeyenlere çok kızardınız. Ölüm, hemen yanı başınızdaydı; ölmeye hazırdınız ama ölmemek için, doğru herhalde, öldürmeye de hazırdınız. Etrafınızı şiddet kuşatmıştı. 2005 yılında yaşayan bir gence bu inancı, bu duyguyu hangi kelimeler ile ifade edebilirsin?

Silahlı mücadeleyi esas alan ve şiddete dayanan bir mücadele yer almak! Şimdi işin doğrusunu istersen, ben bizim silahlı bir mücadele yapmış olduğumuzu düşünmüyorum. Şimdi bu şaşırtıcı gelebilir sana ama... Evet! Bizim hiçbirimiz, hiç kimseyi öldürmeye hazır olmadığımızı sonunda gördük ve anladık. Kim öldü? Ever üç teknisyen öldü. Onun dışında, bir askeri birliğe, bir polis noktasına, bir başka hedefe yaygın öldürücü saldırıda bulunamadık. Bizim hareket, dışındakiler için bir şey diyemeyeceğim, ama bu öldürme meselesini içine sindirmiş değildi ve Elrom'un öldürülmesi meselesinden sonra da bu konuda oldukça derin bir vicdan muhasebesi sürdü gitti ve bu konu açık açık olarak da tam olarak konuşulamadı, prensipli bir şekilde. Yani ölme meselesi, tamam, onu herkes bir şekilde kabullenmişti; evet ölebiliriz, tarihte de bu böyledir zaten, işte edebiyatı "sen yanmazsan"la oluşmuş olan bir gelenekten geliyoruz. Ama öldürme meselesi, bu faşist hareketlerle mücadele sırasında da çok zorlu bir mesele olarak karşımızdaydı. Daha sonra da..

Öldürme meselesinin içe sindirilmiş olmadığını ve bunun etrafında bir davranış normu kurulmadığını ve bunun idealize edilmediğini ya da edilemediğini söyleyebilirim doğrusu.. Birinci bölüm öyle. Şimdi dönüp baktığım zaman, mesela dünyadaki diğer örneklerine, mesela

Küba devrimini başarmış olan Ernesto Guevara değil de Bolivya mü cadelesinde yenilmiş olan Ernesto Guevara'nın, yani kazanamadığ bir mücadeleden ötürü değer kazanmasına bir anlam yüklememiz ge rekirse, aslında muzaffer olan değil de göz göre göre olamayan dev rimcinin davranışının bizim aramızda o dönem sempati topladığın görmüş olabiliriz. Bugünden baktığımda, ben bugün daha çok Za patista olmak istermişiz de, Küba devrimcisi gibi hissetmişiz kendimiz öyle görüyorum. Çünkü yaptığımız ile kafamızdan geçen ile laflarımı arasında bire bir mütekabiliyet olduğunu söylemek bugün de zor, zaman da zordu zaten.

Ama sonuç olarak yenildiniz. Yenilginiz inançsızlık nedeniyl olmadı, bunu biliyoruz; belki de "aşırı inanç" ve bundan kaynakla nan cesaret yenilginizi kolaylaştırdı. Şimdi 1970 sonrasında...

Peki orada bir dur bakalım! Yenildik mi aslında? Ben mesela bizin THKP-C'den hareket edeceksem, evet doğru THKP-C'nin öncü kad rosu kendi tezlerini gerçekleştirme iddiası itibariyle yenildi. Şahsen d yenildi; öldüler yani, daha ne olsun! Ya da işte tesirsiz bırakıldılar, ha pislerde sürüngürüldüler. Fakat devamına bak! Mahir Çayan'ın "olsun dediği her şey kendisi öldükten sonra oldu ve inanılmaz büyüklükte Türkiye'nin her tarafında yayılmış, kendiliğinden THKP-C örgüt leri kurulmuş, yüzlerce binlerce insan 1974 sonrası devrimci hareket yeniden kurdular. Şimdi, yendi mi yenildi mi? Ne diyeceğiz buna?

O zaman tamam! Senin içinde pek aktif rol alamadığın 198(öncesini yenilmiş olarak kabul edelim. Senin o zaman cezaevind bulunduğun zamanı.. Şimdi şundan ötürü bunu yaparız, yapmayı bilmiyorum. Kendini rejenere ediyorsa, yenilmemiştir diy düşünme eğilimindeyim. Seksen sonrası bir jenerasyon problemi miz var; onun da içindeydim. Zaten başımıza bir şey geliyorsa hep beraber geliyor ya da gelmiyor.

Evet!. Yani yenilgi ona diyorsak, sizin yenilginize de ortağım Yapacağım hiçbir şey yok!

Ama bu çok farklı bir şey; konumuzun dışında.. Artık başka bir zaman...

Evet..

56 yaş civarındasın. Şunca yılın cezaevlerinde geçti. Kendi gençliğini ve genç yaşta yitirdiğin arkadaşlarını karşına alsan onlara şimdi ne derdin? Böyle bir iç sohbetin, biraz mahrem bir sohbet olurdu bu, farkındayım da, gündemi nasıl olurdu? Mahkum ettiğin yönler, bağışladığın yönler, anlayışlı bir şefkat? Bunlar olur muydu? Kızgınlık duyduğun hiçbir konu yok muydu mesela? Ya da tersinden sorarsam, 1970'li yıllardaki genç Ertuğrul ve onun genç arkadaşları, şimdi 56 yaş civarındaki Ertuğrul'a ne derlerdi, nasıl tepki gösterirlerdi? Kızarlar mıydı?

56 yaşına kadar yaşayabileceğimizi hiçbirimiz düşünmemiştik doğrusu. O zaman yaygın bir kanaat vardı, o kadar ömrümüz olmaz diye çoğumuz düşünüyorduk. O nedenle bugünlere birlikte geleceğiz düşüncesi pek çoğumuzun kafasında yoktu; hatta hiçbirimizin kafasında yoktu. Yani gelecek için hayal kurduğumuz zaman, mesela 2005 yılında böyle bir konuşma hayali kimsenin kafasında yoktu. Herhalde biz 30 yaşımıza kadar ya yaşarız ya yaşamayız diye düşünüyorduk. Bu, bir bölüm arkadaşımız için hakikaten böyle oldu. Şimdi ben de onlar adına değil ama onlar için düşünüyorum ve geriye baktığım zaman... Tek bir şey söylesem.. Hasretten söz edebilirim. Sen sordun diye şimdi bir kere daha düşündüm. Öfkem, kızgınlığım var mıydı? Ya, vardı ama onları çoktan unuttum. Hani diyorlar ya zaman her şeyin ilacıdır, zaman her şeyin ölçüsüdür. Bütün bu zaman dediğin şey, yani bir akış içerisinde her şey aşınıp aşınıp aşınıp geriye ne kalıyor diye baktığımda, o taze umuda, heyecana ve onlarla birlikte yapageldiklerimize hasret kalıyor. Ve o kıymette insanları kolayca bulamadığımızı biliyorum, onun üzüntüsü var. Şöyle diyeceğim: Bu üzüntü iki yönlü. O kadar da nostaljik bir şey değil. Bu doğada da var, tarihte de var, bazı şeyler 40-50 yılda bir oluyor. Bir ürün ancak belli

koşullar bir araya geldiğinde ortaya çıkıyor. Böyle insanlar öyle kolay çıkmıyor ortaya. Bu benim daha sonraki hayatımda arkadaş edinmemi de zorlaştırdığı için de üzülüyorum; hep kıyas edebileceğim bir model oluyor karşımda. Ama şimdi ben onlarla içimden konuştuğumda şunu görüyorum: Eminim ki feraset sahibi, bilgili, deneyimli insanlar olarak onlar da bir arayışı sürdürüyor olacaklardı, bizimle birlikte. Keşke olsalardı...

Senin zamanında Vietnam'da savaş devam ediyordu ve zaferin eli kulağındaydı... Televizyon Türkiye'de henüz bilinmiyordu; ama köylü mücadelesi, toprak işgalleri filan önemliydi, internet bile yoktu düşünebiliyor musun?! Sen bu dönemin genciydin. Sizler hakikaten romantik miydiniz? O üstünüze yapıştırılan etiketi soruyorum...

Romantiklik lafını küçük harfle söylersek yanlış olmaz doğrusu. Eğer romantikliğe yüklenen anlam şu ise: Yaşamının tüm tadı bir misyonda bulunuyor ise bunun böyle olduğu söylenebilir. Bu sadece 'adanmışlık' ile ilgili bir mesele değil. O insanlarla birlikte olmaktan, o çevrede olmaktan, orada yaratılmış değerlerden, onun müziğinden, onun etrafındaki sosyal ilişkilerden hoşlanmak, buraya kendini ait hissetmek, bunun öteki davranışlarının örtüsü olarak görmek kabul etmek ise, evet böyle olduğu söylenebilir doğrusu... Bir grup insan için böyle bir romantizmden söz edebiliriz. Mesela romantik olmayan devrimciliği memurluk gibi bir iş kabul eden, sabahları gelip devrimcilik yapan, hafta sonlarında tatile çıkan, yazları devrimi tatile sokan bir insanı da o kitle zaten kendi sözcüsü olarak görmüyordu. Yani non-conformism ile romantiklik bence o dönemin çok yaygın olarak paylaşılan, adı böyle koyulmasa da, bu adlandırmaya denk gelebilecek değerlerin ortak olarak benimsendiği bir dönemden söz edebiliriz. Dolayısıyla her şey karşılıklı besliyor birbirini.

DEVRİMCİLİK HAYATI VE TOPLUMU DEĞİŞTİRMEK İÇİN YAPILAN MÜCADELEDİR

Oğuzhan Müftüoğlu

O günlerde THKP-C adıyla farklı türden bir siyasi faaliyet başlamıştı Türkiye'de... Ve "sosyal uyanış iktisadi gelişmeyi aştı" diyen generaller 12 Mart darbesi yapmıştı. Deniz Gezmiş yargılanırken, Mahir, Cihan ve Ömer Maltepe Cezaevi'nden kaçıp Ankara'ya gelmişlerdi. Maksatları sadece Denizleri kurtarmak mıydı?

Bu yanıtı uzun olacak bir soru. Burada sanırım mümkün olduğu kadar soyutlama ve tahlilleri kısaca geçerek, daha çok olaylardan söz etmek daha doğru olur. Ötekini zaten hep yapıyoruz. 12 Mart Türkiye'de, Türkiye'nin son yarım yüzyıllık tarihinde gerçekleştirilen Amerikancı askeri darbelerden biri... Elbette Türkiye'nin kendi iç dinamiklerinde yükselen toplumsal muhalefet ve ona paralel gelişen devrimci hareketlerin önünün kesilmesi gibi, darbenin iç dinamikleri de vardı. Ve tabii, Türkiye'deki iç iktidar kavgalarının kendi hesaplaşmaları. THKP-C hareketi, çekirdeğini DEV GENÇ'ten alan ve işçi köylü asker kesimlerinde örgütlenme çabası içerisinde olan bir hareketti. Henüz kendi yolunu çizemeden "sosyal uyanış iktisadi gelişmeyi aştı" diyerek gerçekleştirilen bu faşist darbeyle yüzyüze kaldı. Elrom olayıyla ortaya çıkan gelişmeler, Mahir Çayan ve arkadaşlarının yargılanma süreci ve Maltepe Cezaevi'nden gerçekleştirilen spektaküler firar, 12 Mart döneminin ilk yarım yılını doldurdu. Mahirlerin Maltepe Cezaevi'nden kaçmalarından sonra geçen süreçte THKP-C hareketinin kurucuları

arasında ciddi bir ayrılık yaşanmıştı. Aslında kopukluk firardan önce başlamıştı. Yusuf [Küpeli] ve Münir [Ramazan Aktolga] yapılan eylemlere karşı çıkarak, 12 Mart öncesi mutabık kalınan çizgi dışında bir çalışmaya yönelmişlerdi. Mahir'in mahkemedeki açıklamaları da mesele olmuştu. Bu yüzden firardan sonra ayrılık kesinleşti. Sonraki Kızıldere'ye kadar uzanan gelişmelerde bu kopuşun önemli bir rolü oldu.

Peki neden İstanbul'da kalmadılar da Ankara'ya geldiler?

Onların Ankara'ya gelişlerinde rol oynayan temel etkenlerden biri ayrılık nedeniyle İstanbul'da barınma olanaklarının azalmasıydı. Maksatları elbette yalnızca Denizleri kurtaracak bir eylem yapmak değildi. Ama bu onlar için önemli bir meseleydi. Bir yandan Denizleri kurtarabilmek için yapılabilecek eylemler üzerinde çalışırlarken, bir yandan da Mahir 12 Mart öncesinde üç bölüm olarak tasarlanan, ancak yalnızca birinci bölümü tamamlanabilen "Kesintisiz Devrim" isimli broşürün ikinci ve üçüncü bölümlerine tekabül eden bir metin üzerinde çalışıyordu. Bu çalışmada o dönemde örgüt içinde yaşanan ayrılık etrafındaki tartışmaların da önemli etkisi vardır. Metnin birçok bölümlerinde ayrı bir çizgiye savrulan eski arkadaşların itirazlarına karşı argümanlar vardır. Hatırladığım kadarıyla Kazım [Sinan Kazım Özüdoğru], Hüdai [Arıkan] ve Sabahattin [Kurt] ile bu broşür üzerine kısaca da olsa tartışma imkanımız olmuştu. Sonradan bu broşür 'Kesintisiz 2-3' olarak anıldı. Bu metinde o döneme kadar Türkiye solunda devrimin yolu üzerine yapılan tartışmalara dair net bir çizgi çekmeye çalışılmaktaydı. Ama doğrusu, zaman zaman bu konular da tartışılmakla birlikte, esas meselemiz sürekli kovalamaca altında yakalanmadan kalabilme üzerineydi. Bir yandan da sürekli Denizlerin davasının gidişatı takip ediliyordu.

30 Mart 1972 öncesi günlerde sen de sıkı bir şekilde aranmaktaydın... Burada bilinmesi gereken bir ayrıntı; gencecik yaşınızda, ordu içinde subaylar arasında bile örgütlüydünüz.. Ne

türden bir örgütlenmeydi bu? Sizler de cuntacı mıydınız?

Tabii biz cuntacı değildik! O dönemde Türkiye'deki politikleşme belki 27 Mayıs'ın anılarının da taze olması nedeniyle, devlet bürokrasisi ve ordu içerisinde de yaygındı. 60'lar sonrası Türkiye'si, gelişen sanayileşmenin ve şehirleşmenin de etkisiyle bir toplumsal uyanış dönemiydi. Uzun süre kapalı ve baskıcı bir ortam içinde kalan ülke, gençleri, işçileri, köylüleri ve askerleriyle ilk kez kendi gerçekleriyle yüzleşiyordu. Bu uyanış ve toplumsal sorunlara çözüm arayışı ordu içinde de etkiliydi. Devrimci subaylar arasında Türkiye solundaki tartışmalara paralel ayrışmalar olduğu gibi, cunta örgütlenmeleri de çok yaygındı. Özellikle havacılar arasında DEV-GENÇ yanlısı subaylar vardı. Benim 12 Mart'tan önce onlarla fazla bir ilişkim yoktu. DEV-GENÇ yöneticisi olduğum için zaman zaman bazılarıyla sivil kıyafetli olarak karşılaşırdık. Bizden farklı görünmezlerdi. Onları daha çok 12 Mart sonrasında saklanırken tanıdım. Sonra da cezaevinde...

Arandığın günlerde Mahirler ile birlikte saklanıyordun.. Bu saklanma ve firar haleti ruhiyesi ne menem bir şeydir?

Doğrusu Mahirler Ankara'ya gelinceye kadar firar günlerimiz pek de meşakkatli sayılmazdı. Hatta bizim ilk kez karşılaştığımız bu firarilik olayı oldukça öğretici, heyecanlı bir deney olarak da değerlendirilebilirdi. Özellikle ben epeyce rahat dolaşıyordum. Kazım ve Hüdai epey sıkıntı yaşadılar. Kazım'ın alnında belirgin bir yara izi vardı, sanırım güvenlik güçleriyle yaşanan bir gerilimin hatırasıydı. Hüdai de dikkat çekecek kadar uzun boyluydu. Bu yüzden kaldıkları yerlerden dışarı çıkamıyorlardı. Bu yüzden onları sanırım şubat ayı başlarında Karadeniz'de Ertanların [Saruhan] yanına gönderdik. Ben daha az tanınan bir tiptim. Televizyonda yayınladıkları fotoğrafımda da çok küçük görünüyordum. O yüzden de rahat dolaşıyordum. Yalnız geceleri baskınlara karşı sabaha kadar nöbet tutardık. Satranç oynamayı o dönemde öğrendim. Nasuh, Koray, Ali Başpınar, Feyyaz, Sabahattin, Selahattin ve diğer arkadaşlarla akşam karanlığında sokak aralarına

buluşurduk. Özellikle Nasuh Mitap ve Koray Doğan'la Ankara'daki örgütlenmemizi geliştirmeye dönük çalışmalar yapıyorduk. Onlar aranmadıkları için daha özgürce dolaşabiliyorlardı. "Ali Butto"nun [Ali Başpınar] takımının da yaşam olanaklarımızın geliştirilmesinde paha biçilemez katkıları oluyordu. Mahirlerin kaçışına herkes sevinmişti. Halk cuntadan hoşlanmıyordu. Sokaklardaki insanların yüzünde bile o sevinci görmek mümkündü. Halk arasında, gazeteciler arasında fıkralar, espriler anlatılırdı: "Mahir neredeymiş? Çankaya'ya doğru tünel kazmaya devam ediyormuş!" diye... Bir de şöyle bir şey vardı: "Mahirler tünelden çıkardıkları toprakları ne yapmışlar: Toprak reformu yapıp köylülere dağıtmışlar!" Önceleri firar haleti ruhiyemiz işte böyle bir şeydi. Mahirler Ankara'ya geldikten sonra biz de sıkı bir takip altına girdik. İşin şakası kalmadı. Türkiye'nin gündemi onlardı. Gazeteler, radyo ve televizyon hep onlardan bahsediyordu. Firarda ve yakalanamamış olmaları cuntanın epey canını sıktı. O sıralar ben çoğunlukla Akay Caddesi üzerinde Dedeman Oteli'nin karşısında, Yavuz Gökmen ve Füsun Özbilgen'lerin evlerinde saklanıyordum. Şimdi gazetecilik yapan oğulları Altan iki buçuk yaşındaydı. Ara sıra Mahirlerin kaldığı yere gidip gelirdim. Başçavuş Sokak'taki teğmen Selim'in tuttuğu evde kalıyorlardı. Aramalara karşı salonun ortasında üç dört kişinin sığabileceği bir tünel kazdılar. Bir oda dolusu toprak çıktı. Önceleri çıkan toprak yığınını küvette eriterek akıtmak için epey uğraşıldı. Olacak şey değildi. Sonunda radikal bir çözüm bulundu: Topraklar, bizim askerlerin getirdiği bir askeri kamyona yüklenip, bir boş araziye boşaltıldı.

Bir akşam, Yavuz Gökmen'lerin evinde oturuyorken, Mahirler apar topar çıkageldi. Firara yardım eden subayların izinden giderek Ankara'daki askeri kesime ulaşmışlar. Bir süre orada kaldık. Bir gün Yavuz Gökmen'in Dedeman Oteli'nin karşısındaki evine dönerken, evin tam karşısındaki köşede bir sivil polis memurunu fark ettim. Sanırım evi tespit etmişlerdi ve baskın için geceyi bekliyorlardı. Oradan apar

topar kaçtık ve Müjde Sokak'taki Mehmet Yüksel'in evine gittik. O andan sonra oradan oraya taşınıp durduk, ben yakalanıncaya kadar, sürekli bir kaçma kovalamaca yaşadık.

Mahir ile birlikte Denizlerin kurtarılması için ne gibi faaliyetlerde bulundunuz?

Aslında benim eylemlerin doğrudan içinde olduğumu söylemek doğru değil. Öyle bir pozisyonum ve misyonum yoktu. Kendim de aranıyor olmama rağmen, biraz daha rahat dolaşabildiğim için onların kalacakları yerlerin belirlenmesinde yardımcı oluyordum. Cihan [Alptekin] benden sürekli kendisini de Mahir'in yanına göndermemi istiyordu. Bunun nedeni de Denizlerin kurtarılmaları için ortak bir eylem planı yapmaktı. Onlarla birlikte olduğum sıralar, biraz da şakayla karışık, Demirel'in kiloları yüzünden kaçırılmasının ne kadar zor olduğunu konuşarak, epey eğlenirdik.

Sanırım şimdilerde özel doktoru, Osman Müftüoğlu onu bir hayli zayıflatmayı başarmış!

Şimdi sen böyle bir soru sorarsan, ciddiye alan da çıkabilir! Hani "bir darbe daha olursa" diye, bazı münafıklar, sayın Demirel'e sevgili doktorunu bir kez daha gammazlayacaklar diye korkarım!

Mahirler daha Kızıldere'ye geçmeden sen yakalandın...

Ben mart (1972) başlarında yakalanmadan önce iyice sıkışmıştık. Mahirleri Bahçelievler'de, yaşlı bir kadınla torununun olduğu bir eve bıraktım. Kadın Türkçe bilmiyordu, torunu, Ferdane, 13-14 yaşlarında küçük bir kız çocuğuydu. Koray Doğan'ın vurulduğu günün ertesinde, ben de yakalandım. Onların yerini bilen kimse de yoktu. Ben sorgudayken oradan küçük kızı yollayarak Feyyaz Kurşuncu'ya ulaşmışlar. Onun vasıtasıyla Karadeniz'deki arkadaşlarla irtibat kurmuşlar. Ertan Saruhan, Ünye Radar Üssü'ne yönelik bir eylem yapılabileceğini anlatmış. Onların temin ettiği bir makarna kamyonunun içine saklanarak Fatsa'ya geçmişler. Ben operasyonun sonraki bölümünü, Güvercinlik'te tutulmakta olduğum sorgu yerinde izledim.

Bir de şu soruya cevap versen: 12 Eylül sonrasında da hemen yakalandın. Yakalanmayı seviyor musun? Niye çoğu insan gibi yurtdışına firar etmedin; beceremedin mi?

Şöyle diyeyim, o dönemdeki "halet-i ruhiyemiz" ona müsait değildi. 12 Eylül'de durum, özellikle de bizim durumumuz çok farklıydı. O döneme kadar yürütülmüş mücadeleyi, onca insanı öylece bırakıp kaçmak, bizim için mümkün değildi. Çaresiz kalıp dışarı çıkmaya karar verdiğimizde ise zaten vakit çok geçti. Yakalandıktan sonra keşke kaçsaydık "belki her şey başka olabilirdi" diye çok hayıflandım ama şimdi doğrusu pişman da değilim.

Önce şöyle bir gözlerini kapatsan ve teorinin, siyasi kaygıların, "acaba ne derler"in ötesinde, tepeden tırnağa iç dünyandaki fırtınaları hatırlayarak, on arkadaşını birden kaybedişindeki hissiyatını anlatsan bize...

30 Mart'tan önceki günlerde emniyette gözaltındaydım. Mahirlerin takibini ve Kızıldere'de kuşatılmalarını, oradaki sorgulardan izledim. Sanırım Mahirlerin izini bulduktan sonra, benim sorguma son verdiler ve beni Mamak Cezaevi'ne gönderdiler. Zaten sorgucuların hepsi de, apar topar Karadeniz'e yollanmıştı.

Kızıldere'de Mahirlerin kuşatıldığı sırada, 29-30 Mart günlerinde Ankara Mamak Cezaevi'nin tecrit bölümlerindeydim. Cezaevinin en arka bölümünde, sanırım cezalı askerlerin tutulduğu hücre gibi bir bölüme koymuşlardı. Yanımda Cevdet isminde Siyasallı bir öğrenci de vardı. Cezaevi komutanı Kemal Saldıraner, yanında eli bastonlu bir generalle birlikte yanımıza geldiler. General benim çelimsiz ve bitkin halime bakarak, biraz da küçümser bir edayla "bu mu" diye sordu. Bana epeyce çıkıştıktan sonra övünerek "arkadaşlarının hepsini öldürdük" dedi. On arkadaşımın ölümünü orada bu şekilde öğrendim. İçimde küçük de olsa, "belki yalandır" diye bir duygu da yok değildi ama, aslında bütün kaçaklık yaşamımızda, adım adım süren takip ve sıkıştırmanın bir yerde noktalanacağı duygusunu hep yaşıyorduk. Cezaevinin orta

bölümünde küçük bir oda vardı. Bir ara beni oraya koydular. Yemek almaya mutfağa giden arkadaşlar, geçerken el sallıyorlardı. Deniz Gezmiş kapının önüne kadar geldi ve gülerek bir şeyler söyledi ama ne dediğini duyamadım.

Sanırım aynı gün beni tutuklama yargıcına çıkardılar. Hakim onlarla sen niye gitmedin diye sordu. Ben de ona bütün sorgum sırasında söyleyip durduğum gibi onların nereye gittiğini bilmediğimi söyledikten sonra, generalin söylediklerinin doğru olup olmadığını anlamak için onlara ne olduğunu sordum. Hakim 'cezaevine gidince öğrenirsin' diye cevap verdi. Cezaevine gidince beni İlhami ile Kaçaroğlu'nun da kaldığı 7. koğuştaki arkadaşların yanına verdiler. Generalin böbürlenerek söylediği şeyin doğru olduğunu orada öğrendim. Gözaltına alınmamdan sonra ilk kez gördüğüm gazetelerde olay büyük puntolarla anlatılıyordu.

Hissiyatını da sormuştum...

Şimdi aradan çok zaman geçti. O anı hep tekrar tekrar yaşayarak hatırlarım. Gelgitlerle dolu ve beni bütün hayatım boyunca terk etmeyen karmaşık duygulardır. İçerde, derin bir yalnızlık duygusundan uzunca süre kurtulamadığımı söyleyebilirim. Bunda belki cezaevindeki arkadaşların bazılarının örgüt içinde o dönem yaşanan ayrılık konusundaki tutumlarının da rolü vardı. Onlar daha çok Mahirlere karşı, Yusuf Küpeli, Münir Aktolga grubuna yakınlık duyuyorlardı. Orada ölen arkadaşların bir çoğuyla, Sinan Kazım, Hüdai, Sabahattin daha önce onlarla DEV-GENÇ'te beraberdik. Daha önce benim yakalanmam sırasında öldürülen Koray Doğan'la hep beraberdik. Onu, benim yerimi öğrenmek için yakalamak istiyorlardı, beni de asıl Mahirlerin yerini öğrenmek için arıyorlardı. Koray nişanlısının evinde pusuya düşünce kaçmak istedi. Onu arkadan vurup öldürdüler.

12 Eylül'den sonra bazı eski solcular neo-liberal yeni dünya düzeni solu nasıl tanımlıyorsa, geçmişlerini bu klişede değerlendirmeye başladılar; kimliklerini sattılar. Bunlara, ölen arkadaşlarının poli-

tik kimlikleri çerçevesinde bir cevap vermek lazımsa, sen ne derdin?

O dönem, yani 12 Mart öncesindeki dönem, sol hareketin içerisindeki yapılanmanın yeni yeni şekillenmeye başladığı bir dönemdi. Marksist klasikler Türkçe'ye yeni yeni çevriliyor, yayınlandıkça okunup tartışılıyor, oradan edinilen bilgilerle Türkiye'nin sorunlarına dair çözümler fikirler üretiliyordu. Hemen hepimiz bir yandan anti-emperyalist eylemler içerisinde yer alırken, diğer yandan da özellikle kırsal kesimlerde köylü hareketleri içerisindeki çalışmalara katılıyorduk. Hepimizin politik formasyonunu oluşturan ortam böyle bir ortamdı. Emperyalizme karşı olmak, yurt sevgisi, ülkenin ve halkın içinde bulunduğu yoksulluk ve gerilikten kurtulma özlemi hepimizin ortak özelliğiydi. Dönemin solcu tipolojisini oluşturan değerler de bunlardı.

Sizlerin anti-emperyalistliği ile bugünün "Kızıl Elma"cılarının Amerikan karşıtlığı birbirinin aynı mıydı?

Kızıl Elmacılar milliyetçi. Onların sözde anti-emperyalizmiyle bizim anti-emperyalizmimizin hiçbir ilgisi olamaz. Devrimci bir anti-emperyalizmin temelinde milliyetçilik değil yurtseverlik yatar. Birlikte yaşadığın toplumun bütün insanlarına, etnik farklılığına, inancına bakmaksızın duyulan sevgi ve bağlılık yatar. Emperyalist politikalar ise aslında milliyetçiliği körüklüyor ve karşılıklı birbirini tetikleyen halkaları birbirine düşman eden milliyetçilikten yararlanıyor. O dönemde Kürt-Türk bütün devrimciler birlikte mücadele ediyorduk. Bugün milliyetçilik temelindeki sözde Amerikan karşıtlığının temelinde de aslında başka halklara olan düşmanlık duyguları yatıyor.

Peki, konumuza dönelim; 33 yıl önce öldürülen bu genç insanlardan hangilerini yakından tanıyordun? Nasıl insanlardı bunlar? Şimdiki genç insanlardan farkları neydi?

Sinan Kazım Özüdoğru ve Hüdai Arıkan ile DEV-GENÇ yönetiminde beraber çalışıyorduk. Sabahattin (Kurt) ve Koray (Aydın) ile 12 Mart sonrasında daha çok birlikte çalıştık. Kazım'la daha önce de arkadaştık. Bir kapıcı çocuğu, boyacılık da yapmış, TRT'de spikerlik

de. Sesi ve diksiyonu çok güzeldi. Hukuk fakültesindeki duvar gazetelerini birlikte hazırlardık. Geceleri evlerde toplanır, renkli kartonlar üzerine sloganlar ve makaleler döşenirdik. Şimdiki gençlerin -internetli, bilgisayarlı- "konforlu" hayatlarına bakıp da, lafa "bizim zamanımızda" diye başlayıp devam etmek zaman zaman benim de yaptığım bir şey. Ama doğrusu, o dönemdeki devrimcileri şimdikilerle kıyaslamak ne kadar doğru bilemiyorum.

Kuşkusuz her dönemin koşulları farklı. Bugünkü gençlerin olduğu kadar, bugünkü işçilerin köylülerin hayatları da farklı. Tabii, bugün bireyselliği öne çıkaran bir ortam var. Bu ortamdan herkes gibi gençler de yoğun olarak etkileniyorlar. O dönemde ayıp sayılabilecek şeyler, bugün normal karşılanıyor.

Ertuğrul Kürkçü'ye sorduğum bir soruyu aynen sana da sormak istiyorum. Ertuğrul Özkök geçen yıl, Hürriyet gazetesinde 'Murat Karayalçın'ın anlattığına göre Mahir cebinde Sylvie Vartan fotoğrafını taşıyormuş' diyerek şöyle yazmıştı: "Bir cebinde silah, ötekinde Sylvie Vartan fotoğrafı. Cebinde Sylvie Vartan'ın fotoğrafını taşıyan çocuk kaybediyor. Sonunda o silahlı çocuk Kızıldere'de kaybolup gidiyor." Ertuğrul Özkök yukarıdaki sözleri senin yüzüne söyleseydi, tepkin ne olurdu? Nasıl cevap verirdin ona? Mahir'i savunma ihtiyacı duyar mıydın?

Murat Karayalçın Mahir Çayan'ın cebinde Sylvie Vartan'ın fotoğrafını taşıdığını söylemiş. Ertuğrul Özkök de bunun üzerine bir tahlil döşenmiş. Doğrusu Sylvie Vartan'ın şarkılarını 60'lı yılların başlarında çoğu genç gibi ben de çok sever ve dinlerdim, hatta daha küçükken her çocuk gibi Tommiks de okurduk!

Ertuğrul Özkök'ün durup durup neden 68 hareketi üzerine böyle garip hatta manasız şeyler yazma ihtiyacı hissettiğini bir türlü anlamıyorum. Onun tesadüfen o dönemde yaşamış olmaktan başka o dönemle de ne ilgisi var, onu da anlamış değilim. Ben psikanalist değilim. Böyle kompleks konuları "Derman Abi" sanırım benden daha iyi yorumlayabilir.

Halk ile kurduğunuz ilişkide kendinizi hiç "halkın avukatı", halk adına çarpışan "silahşör" filan gibi hissetin mi? Çünkü dışarıdan bakıldığında, devrimcilik büyük çoğunluk indinde böyle tarif ediliyor. "Dışarıdan bilinç götürmek" konusunda ne diyorsun?

Devrimcilik hayatı ve toplumu değiştirmek için yapılan bir mücadele. Hayat karşısında takınılan bir tutum ve daha kısaca özetlemek gerekirse tercih edilen bir hayat anlayışı. Düzenin size sunduğu hayatı beğenmiyorsanız, yapacağınız iki şey vardır: Ya kendi başınıza istediğiniz gibi yaşamaya çalışırsınız ya da onu değiştirmek için sizin gibi düşünen insanlarla birlikte mücadele edersiniz. Devrimcilik sonuçta bu ikinci şıkka giren insanların politik tercihidir. 'Dışardan bilinç götürme' konusu yalnızca devrimcilikle ilgili bir sorun değil, genel olarak politikanın sorunudur. Hangi anlamda olursa olsun, politika yapacaksanız, tabii, halka dışardan (yani politika alanından) bilinç, düşünce, fikir, proje vs. götüreceksiniz; onlar için daha iyi olana onları ikna ederek, onlarla birlikte gerçekleştirmeye çalışacaksınız. Dışarıdan bilinç götürme, halkın avukatlığı vesaire üzerine yapılan tartışmaların, bu bakımdan, bir fikir ve kavram karışıklığına tekabül ettiğini düşünüyorum. Devrimci politika açısından paradoks olarak görülen şey belki şurada yatıyordur. Marksizm, son tahlilde yaşanan hayatın, maddi hayatın üretiminin, bilince öngeldiğini kabul eder. Oysa siz, kapitalizm koşullarında bir karşı bilinç oluşturarak, bu bilinç üzerine kurulan politikayla, hayatı değiştirmeye koyuluyorsunuz. Eğer deterministçe yaklaşırsanız, bunun olanaksızlığı sonucuna varırsınız. Bu yaklaşım doğru olsaydı devrimci politika bütünüyle manasız olurdu. Bu tartışma aslında bilinç ile maddi hayat, ekonomi ile politika arasındaki diyalektiğe ilişkin bir tartışmadır. Bu yüzden böyle maddi hayatın belirleyiciliğine dair tek yanlı bir yaklaşıma dayalı bir itiraza karşı Engels, şimdi hatırlayabildiğim kadarıyla söyleyeyim, "eğer hukuk ekonomi karşısında bütünüyle etkisiz olsaydı, politika ve devlet iktidarı için mücadelenin hiç anlamı olmazdı" diye cevap veriyordu.

Kuşkusuz spekülasyon ama... Bu "Kızıldere" olmasaydı, o öncü kadro 12 Mart'tan sağ çıkar mıydı? Sağ çıksaydı, bunun 70'lere ilişkin olarak önemi ne derece olurdu?

Bu soru, çok spekülasyon götürür! Aramızda acaba bunu içinden de olsa yapmayan var mıdır?

Ama belki önce bu soruyu tersinden okuyarak başlamak daha yararlı olabilir. Yani önce bir düşünelim: Öyle olunca ne oldu? 30 Mart'ta o insanlar öldürüldü, onların engellemek için çalıştıkları, Denizlerin idamını engellemek mümkün olmadı da, ne oldu? Gerçi bunu yaşadık hepimiz, zaten biliyoruz. Demek istediğim şu: Ondan sonra ülkemizde ne olduysa, iyisiyle kötüsüyle sol adına ne olduysa ve ülke adına ne olduysa, bu iki olayın bunlar üzerinde çok önemli etkileri olmuştur. Kürt sorunu konusunda yaşananlar dahil.

Bu olay olmasaydı o öncü kadro 12 Mart'tan sağ çıkabilir miydi? Teorik olarak evet. Hatta, ülkeyi yönetenlerin gözleri o kadar dönmemiş olsaydı, belki Kızıldere'deki o katliam da olmayabilirdi! Çünkü orada üç İngiliz teknisyeni ellerinde tutanlar, asıl olarak Denizlerin idamını önlemek istiyorlardı. Devlet -şimdi olduğu gibi- idamlardan vazgeçemez miydi? Orada o insanlar etrafları kuşatılmış haldeydi. Birkaç gün orada beklemeye tahammül edemeden, onları yok etmek için bu kadar aceleci ve hevesli olmalarına yol açan neydi? Yapmak istedikleri şey, bu ülkede solu yok etmekse eğer, bunu ne kadar yapabildikleri ayrı mesele, gerçek bir sol hareketin olmadığı bir toplumun nasıl bir şey olacağını bugün daha iyi görme imkanı buldular. O gencecik insanları yok edenler, o gün belki amaçlarına ulaştılar. Ama amaçları ondan sonra otuz yıldır bu ülkede yaşananlara ulaşmak mıydı? Bu onların düşüneceği bir şey.

Kızıldere' de on devrimci insanın öldürülmesi ve arkasından Denizlerin idamı, sol hareketin ondan sonraki bütün psikolojik, örgütsel yapılanmalarını derinden etkilemiştir.

Bunu gerçekleştirenler solcuların yüreğine ölüm korkusunu mu salmak istediler?

Evet, belki de bunu yapmış olabilirler gerçekten. Bununla devlet, solla kendi arasında bir kan davası da yaratmış oldu. Ondan sonra ne yapıldıysa onlar adına, yüreklerimizden hiç silinmeyen bu "korku ve nefretle" birlikte yapıldı. Çünkü korku ve nefret bir kere kitlelerin kolektif duygusu haline dönüşürse korku olmaktan çıkarak, kitlelerin cesaretine de dönüşebilir. Sanırım bunu da 70'li yıllarda yaşayarak gördüler.

"Olmasaydı" diye düşününce, "yani o öncü kadro 12 Mart'tan sağ çıkabilseydi"; bu konuda başka neler söyleyebilirsin?

Burada yeri geldi, söyleyeyim: Ben o dönemde Mahirlerin o şekilde bir eyleme girmelerini doğru bulmuyordum. Bunu kendileriyle tartıştım. Nasıl bir eylem yaparlarsa yapsınlar, kimi veya kimleri rehin alırlarsa alsınlar, cuntacıların asla taviz vermeyeceklerini ve bulundukları yeri havaya uçurmaktan çekinmeyeceklerini, Denizleri kurtarmak için bir şey yapılması gerekiyorsa, başkalarının yapması gerektiğini, kendilerinin yurt dışına çıkmalarının doğru olduğunu savundum. Yurt dışına

II

GEÇMİŞTEN GELECEĞE KIZILDERE

GERİDE KALMAK KOLAY DEĞİL

İlkay Alptekin Demir

Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun (FKF) ad değiştirerek 'Türkiye Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu', yani DEV-GENÇ olduğu 1969 Ekim kongresindeyiz. İstanbul ekibindeniz. Haziran'da üniversite işgal ediliyor ve hemen kapatılıyor. Yaz aylarını evlerde toplanarak okumayla geçiriyoruz. FKF'liler olarak Sosyalist Devrim ve MDD'yi (Milli Demokratik Devrim) tartışıyoruz. Polisin gizlice izlediği ve daha sonra 'Çekirdek' adını verdiği bu toplantılarda kimler yok ki. Harun Karadeniz, Masis Kürkçügil, Ragıp Zarakolu, Alpay Biber, Faruk Pekin, Fahri Aral, Osman Arolat, Veysi Sarısözen, Nabi Yağcı, Işıtan Gündüz, Güray Tekinöz, Nurseli, Çiçek, Cihan Şenoğuz, Toygun Eraslan, saymakla bitmez... FKF İstanbul takımının büyük çoğunluğu.

Hepimiz darbe karşıtıyız ama Lenin'den 'İki Taktik'i okuduktan sonra Necmi ve ben bu Sosyalist Devrim-MDD tartışmasında TİP'in haklı olmadığına, MDD anlayışının doğrudan darbecilikle eşleştirilemeyeceğine karar veriyoruz ve okuma grubundan kopuyoruz.

Tarihi Bir An Olduğunun Farkındayız

Sonbahardaki sınavlardan sonra da Ankara'da DEV-GENÇ kongresindeyiz. Sayıya dökemeyeceğim ama salon tıklım tıklım. Ankaralıları pek tanımıyoruz. Arkadaşlarımızdan ayrılmışız ve kendimizi biraz yalnız hissediyoruz. Hararetli bir tartışma ortamı var. Ankara'daki FKF'liler bizim yaz tartışmamızı çoktan tamamlamışlar ve MDD anlayışında birleşirken her türlü darbecilikle aralarına sınır koymaya karar vermişler.

Çeşitli konuşmacılara kulak veriyoruz. Koskoca salonda herkes birbirini dinliyor. Söylenen tek bir sözü bile kaçırmak istemiyoruz. İlk başta konuşmalar pek derin değil. Ankara'daki ilişkilerin iyi bilmediğimiz bazı ayrıntılarında yoğunlaşılıyor. Üslup fazla sert. Derken kürsüye Mahir çıkıyor.

Baharda İstanbul FKF'ye gelmişti ama birileri kavga çıkardığı için dinleyememiştik. Konuşmaya başlıyor. Salonda çıt yok. Kaç saat sürdü hatırlamıyorum ama herkes pür dikkat dinliyor. Geniş teorik bilgisi ve güncel devrimci pratiklere ilişkin derin kavrayışıyla Mahir o gün bize engin bir kapı açıyor. Konuştukça zenginleşiyoruz. Dolambaçlı tartışmalara artık yer yok. Düşüncelerimizin yaşamla bağları kuruluyor. Bunun, tarihi bir an olduğunun farkındayız. Mahir'in açtığı kapıdan giriyoruz ve geleceğimiz belirleniyor.

İstanbul'da TİP muhalifleri ve DEV-GENÇ'liler olarak örgütleniyoruz. Sol içinde yoğun ve yıpratıcı tartışmalar var. 15-16 Haziran bir dönüm noktası oluyor. İşçi bağlantılarımız ağırlık kazanmaya başlıyor. Marmara-Trakya komitesi oluşturuluyor ve bağlantılar kalıcılaştırılmaya çalışılıyor. Mahir bir süre için İstanbul'a geliyor. Uzun uzun tartışıyoruz. Hemen hemen her konuda aynı görüşteyiz. Darbe karşıtlığı, kentin ve kırsal kesimin birlikte ele alınması, Latin Amerika örneğine bakış... Ankara'yla, Mahirlerle bağlantımız netleşiyor. Birkaç ay içinde bu bağlar İstanbul'da bizlerin de THKP-C içinde bir örgütlenmeye dönüşmemiz anlamına geliyor. Mahirler şehir gerillası ekibi olarak İstanbul'a geldiklerinde önce kendi ekipleriyle yerel bağlantıları birbirinden ayrı tutmaya çalışıyorlar ama kısa sürede sınırlar belirsizleşiyor. İstanbul örgütü kitle çalışmaları ve lojistik desteğin ötesinde, doğrudan görevler de almaya başlıyor.

'Necmi'yle Bugün Evlendik'

2 Mart 1971 günü Fındıklı'da Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğle haberlerini dinliyoruz. 12 Mart muhtırası okunuyor. Durumun farkındayız, kısaca tartışıyoruz ve görevlerimize dağılıyoruz.

Necmi'yle hemen evlenmeye karar veriyoruz. İşlemleri yaptırmış ama fırsat bulamamıştık. Artık İstanbul'da olan Mahirlerle bağlantılıyız. Muhtıradan sonra evlenmek mümkün olmayabilir. Bu aceleciliğimiz, ailemde bir krize neden oluyor. Onları ikna etmeye, törensiz evlenmeyi kabul ettirmeye çalışıyorum. Birkaç gün arkadaşlardan kopuyorum. Oysa bunlar çok hareketli günler. Eylemler birbirini izliyor. Dört gün sonra nikah günü. Necmi arkadaşlardan aldığı, toplama ama görece düzgün bir kıyafetle çıkıp geliyor. Ceket Mahir'in, pardesü Ulaş'ın. Eksikleri babamdan tamamlıyoruz. Nikahtan sonra annemlerin elimize tutuşturdukları çikolataları alıp akademiye gidiyoruz. Çikolatalar afiyetle yeniliyor ama soruları geçiştirip "üzümü ye, bağını sorma" diyoruz. Akşamüstü erkek arkadaşlar ortadan yok oluyorlar. Beni toplantıya çağıran yok. Bir bakıma ortada kalıyorum. Düne kadar evde, annemlerleydim... Fındıklı'da Kadriye Deniz'lerin kaldığı eve gidiyorum. Akşam akademiden arkadaşlar da geliyorlar. Yoğun bir tartışma, sohbet koyulaşıyor, derken dayanamayıp, itiraf ediyorum "arkadaşlar biliyor musunuz, Necmi'yle bugün evlendik." Büyük bir tezahürat kopuyor. Hemen birileri gidip Güzel Marmara şarabı alıyor bakkaldan. Ve kadeh kaldırıyoruz. Necmi ortada yok, ama ne fark eder!

Ve Mahir Aramıza Geliyor

Maltepe cezaevindeyiz. Erkek arkadaşlar bir tünel kazıyorlar. Tünel, avlu duvarının dışına açılacak. İki nöbetçi kulesi var ama nöbetçilerin dikkati dağıtılabilir. Bu tünelden çok sayıda kişi kaçabilir. Kadın koğuşu ayrı bir binada ve banyo penceresine tırmandığımızda çevreyi görebiliyoruz. Mahir henüz Selimiye'de. Onu Maltepe'ye getirmek zorundayız. Duruşmalarda sürekli bunun mücadelesini veriyoruz. Bizi duymuyorlar. Mahir'i tecrit hücresinden çıkarmamaya kararlı gibiler. Derken başarıyoruz. Ve Mahir aramıza geliyor.

Ama Mahir'in gelişiyle birlikte cezaevi çevresinde olağanüstü güvenlik önlemleri alınmaya başlanıyor. Gündüzleri görünürde bir değişiklik yok. Ama akşamları havanın kararmasıyla kuledeki nöbetçilere ek

olarak sabaha kadar cezaevi duvarı dışında 6 nöbetçi dolaşmaya başlıyor. Onlar nöbete çıkarken cezaevinin arkasına (tam da tünelin ucunun açılacağı tarafa) bir askeri araç ve büyük bir seyyar jeneratör geliyor, sabaha kadar projektörlerini yakarak cezaevini aydınlatıyor. Tünelden kaçış adeta olanaksızlaşıyor. Bu bilgileri erkek arkadaşlara aktarıyoruz ve gözlemlerimizi sürdürüyoruz. Gecenin her saatini inceliyoruz. Mümkün değil. Arkadaki araçlar ve nöbetçiler sabah ayrılıyor yerlerinden. Aradan iki üç hafta geçiyor. Derken akşamüstü bir boşluk oluştuğunu fark edip heyecanlanıyoruz. Gece nöbeti güneşe göre değil, saate göre ayarlanmış ve günler kısalıyor. Hemen durumu arkadaşlara bildiriyoruz. Bu boşluk giderek uzuyor ve 20-30 dakikaya çıkıyor. Tek bir grup kaçabilir ama kaçış artık mümkün.

Arkadaşlar haftasonu kaçmaya karar veriyorlar. Pazar günü mahkemeye gidilmediği için zaman kazanacaklar, kaçış anlaşılmayacak. Ayrıca ertesi gece aynı saatlerde bir grup daha kaçabilecek. Ama o gece tünelin ucu açılamıyor, uçta fazla uzun bir bölüm kalmış. Kaçış bir gün erteleniyor ve ertesi gece gerçekleştiriliyor. Bu durumda yalnızca bir grup kaçabiliyor.

'Askerler! Onlar Sizin Kardeşiniz'

Mahirlerin cezaevinden kaçışının ertesi sabahı mahkemeler var. Kaçanlara zaman kazandırmak için erkek arkadaşlar direniş başlatıyorlar, sayım verilmiyor ve mahkemeye gidilmiyor. Kadın koğuşunda kaçışın gerçekleşip gerçekleşmediğini bilmiyoruz. Sabaha kadar endişe içinde bekliyoruz. Sabah devrimci marşlar ve sloganlar duyuyoruz. Direniş var. Biz de direnişe katılıyoruz ama kimsenin bizimle ilgilendiği yok. Kaçışın gerçekleştiğini tahmin ediyor, dışarıda olup biteni gözlüyoruz. Cezaevinin çevresi çok sayıda araç ve askerle çevriliyor. Tam bir panik havası var. Sıkıyönetim komutanı Faik Türün ve üst rütbeliler cezaevi önündeler, onlara bilgi veriliyor. Banyo penceresinden cezaevi duvarını dolaşan iki subayın arka taraftaki tünel kapağını keşfettiklerini görüyoruz. Askerler ve subaylar koşuşturuyorlar. Üslup birden sertleşiyor.

Cezaevi çevresine çok sayıda zırhlı araç, namluları cezaevine dönük tanklar ve silahlı kıtalar getiriliyor. Acele bir hoparlör sistemi kuruluyor. Arkadaşlarımıza direnişi bitirmeleri, yoksa ateş edileceği anons ediliyor. Masaları ön taraftaki yüksek pencerelerin önüne getiriyoruz, pencerelerden marşlara ve sloganlara başlıyoruz. Soba borusunun kesik koni biçimindeki son bölümünden megafon yapıyoruz ve seslerimiz kısılana kadar sırayla askerlere sesleniyoruz: "Askerler! Onlar sizin kardeşleriniz, ateş etmeyi reddedin, silahlarınızı sizi kardeşlerinize ateş etmeye çağıranlara çevirin". 'Jandarma biz devrimciyiz, biziz yalnız dost sana' marşını söylüyoruz. Seslerimiz tugayın tepelerinde yankılanıyor; karşı tepelerde görevli olmayan askerlerin toplandığını, olup biteni izlediklerini görüyoruz. Derken barakamızın önüne bir askeri bando getiriliyor. Biz megafonla konuşmaya başlayınca bando da çalmaya başlıyor. Bando susunca biz sloganlara ve marşlara başlıyoruz, bando aceleyle yeniden devreye girmeye çalışıyor. Durumla dalga geçiyoruz... Askerler de kendi hallerine gülüyorlar, ama emir emirdir, kadınların sesini bastırmaya devam!

ON'lar Direnmenin ve Umudun Simgesi

Mahirlerin Maltepe cezaevinden kaçışı, içeride geride kalan bizler için yepyeni bir umuttu. Birinci THKP-C tevkifatında örgütün İstanbul kanadının bir bölümü yakalanmıştı yalnızca. Dışarıda baskı koşulları olduğunu biliyorduk ama boyutlarını bizim de tam bilmediğimiz, Türkiye çapına yayılmış örgüt ayaktaydı, Mahirlerin onlara katılması yepyeni ufuklar açacaktı. İçerideki koşullarımız değişti; birçok arkadaş Harbiye hücrelerine, daha sonra da hepimiz Selimiye kışlasına götürüldük. İdam ve ömür boyu hapsi cezaları verildi çoğumuza. Yeni tutuklamalar birbirini izlemeye başladı. Artık Ziverbey'de haftalarca işkence görmüş, taciz edilmiş, yaralı arkadaşlar katılıyordu aramıza. Ama umutluyduk. Umudumuzu hiç yitirmiyorduk. Önemli olan dışarıdaki THKP-C'ydi...

İtiraf Etmekte Yarar Var

On yıllardır Kızıldere, genç arkadaşlar için direnmeyi ve umudu temsil ediyor. Hangi görüşten, hangi eylemden, nerede olurlarsa olsunlar, gözlerim dolarak sevgiyle izliyorum onları. Haklılar, Mahirler, Denizler ölmediler. Haksızlığa başkaldıran her bireyde yaşıyorlar. Direnmeyi ve umudu temsil ediyorlar.

Ama geride kalan bizler için bir başka boyutu da var o günlerin; Mahirleri Maltepe cezaevinden, İstanbul'dan, Ankara'dan, Fatsa'dan, Kızıldere'den uğurlayan bizler on yıllardır her gittiğimiz yerde bize eşlik eden derin bir hüzünle yaşıyoruz.

Bu, böyle de sürecek; altmış yaşımıza geldik, itiraf etmekte yarar var, geride kalmak kolay değil...

KIZILDERE SİSTEMLİ BİR İMHA HAREKETİYDİ

Fahri Aral

Kızıldere katliamını Türkiye'de devlet terörünün sistemleştirilmesinde ve yok etmenin, imhanın amaçlandığı yöntemlerin geliştirilmesinde bir aşama gibi görüyorum. Devlet, burada ilk kez farklı yöntemlerle kendi içinde değişik örgütlenmeler oluşturup, planlı bir hareket gerçekleştirmiştir.

12 Mart darbesi ile başlayan tutuklamalar, baskınlar tek tek hareketler halinde ele alınabilir ama Kızıldere oldukça planlı, hedefe yönelik bir katliam olarak tarihe geçmiştir.

Kızıldere'de o güne kadar kullanılmamış silahlar kullanılmıştır. Bu nasıl oldu, nereden geldi, CIA işin içine nasıl girdi, MİT 'operasyonu' nasıl yönetti, kontrgerilla katliamın neresinde 'görev' yaptı? Bunun gibi birçok soru bugün hala karanlıkta... Bu nedenle Kızıldere, Türkiye'deki devrimci harekete yönelik provokasyon ve yok etme planları açısından çok önemli.

Ben, Kızıldere katliamı sırasında Ziverbey Köşkü'ndeydim. 'Misafir' ediliyor, daha doğrusu bu adı hep devlet terörü ile birlikte anılacak köşkte soruşturuluyor, işkence görüyordum. Biz İstanbul'da olduğumuz için olayın nasıl geliştiğini ayrıntılarıyla bilmiyorduk. Firardan sonra olanlardan da çok az haberimiz oluyordu. Fatsa'ya nasıl, ne için gidildiği hakkında benim hiç bilgim yoktu. Ama daha yakalanmadan, Denizlerin idamına karşı bir şeyler yapılacağını tahmin ediliyordu. Ziverbey Köşkü'nün müştemilatı olduğunu tahmin ettiğim bir

yerde kalıyordum. Beni işkenceden sonra oraya atmışlardı. Getirirken de gözlerim bağlı olarak bir bahçeden geçtiğimi hatırlıyorum.

Kaldığım beton zeminli soğuk hücrede yere atılmış pis bir yatak, üzerimde ise kanlı asker pijamaları vardı. Yatağa zincirliydim. Bir akşam bitişikte yere külçe gibi bir şeyin düştüğünü duydum. Sonra gürültüler, küfürler ve kapı kapandı. Yeni 'misafir'in öksürük sesleri duyulmaya başladı. Sonra sabaha karşı gelip gidenler oldu, muhtemelen ön istihbari bilgiler alıyorlardı, konuşmalardan ve öksürükle karşık boğuk seslerden bitişikteki arkadaşın Ertuğrul Kürkçü olduğunu anladım. Ama neden oradaydı, nasıl yakalanmıştı, Ankara'da ele geçirip buraya mı getirmişlerdi? Bunları bilemezdim.

Beni oradan bir süre sonra çıkardılar. İşkence faslı bitmiş, sıra sorguya gelmişti. Bir yerden bir yere götürülürken gözlerim hep bağlıydı. Köşkün içinde bir odaya getirildim. Odaya girdim, oturttular, ifadem alınmaya başladı. Bu sırada aşina olduğum bir ses duymuştum. Bu, şimdi adını hatırlayamadığım, birinci şubeden bir komiserin sesine benziyordu. Gözlerimdeki siyah bantı kendisi açtı ve onu tanıdım. Bana çok yumuşak bir sesle "Fahri, hoş geldin!" dedi. "Ne haber, beni tanıdın mı?" gibi sorulardan sonra 31 Mart 1972 tarihli gazeteleri uzattı. Nisan ayının ortalarıydı, tabii gazeteleri sorguya aldıkları her arkadaşa gösterip, moral bozup, kendi açılarından 'iyi' bir başlangıç yapıyorlardı. Gazetelerdeki resimler korkunçtu, bakamadım; üst üste atılmış ölü arkadaşlarımız... Çok kötü oldum. O komiserin yanında sivil giyimli ama önemli bir MİT görevlisi olduğunu tahmin ettiğim, daha yumuşak, daha babacan konuşmaya çalışan biri; "Artık bittiniz, bundan sonra yapacak bir şeyiniz yok, devlete karşı gelenlerin sonu bu işte." dedi.

Sorguda Diyalektik Tartışması

O kişiyle aramızda bir de 'diyalektik tartışması' olmuştu. Yıllar sonra aynı ya da bir başka kişinin bu tartışmayı Murat Belge'yle de yaptığını, Murat'ın kendisinden dinlemiştim. Yaşayan arkadaşlar bilir

o dönemleri. O yıllarda bazı görevliler sosyalizm konusunda çok bilgili olduklarını göstermeye çalışırdı. Neyse, konuşmaya başladı: "Sen diyalektiğe inanırsın değil mi? Mesela tez nedir? Kapitalizm olsun. O zaman sosyalizm de onun antitezi, değil mi?" Ben başımı salladım. "Peki, komünizm ne? Bunların sentezi değil mi?" Ben yine başımı salladım. "Peki, komünizm insanlığın ulaştığı son aşama değil mi?" Buna da başımı salladım. Çok keyiflendi. "Demek artık yeni tezler, antitezler, sentezler olmayacak haa, ulan diyalektik bitti işte değil mi, yani hayat da bitti. İşte nasıl yanıldığınız açık değil mi?"

Küçük mantık oyunlarıyla bana bir şeyler söyletmeye çalışıyordu. Ama benim aklım Kızıldere'deydi. Gördüğüm o korkunç fotoğraflardaydı.

Tıpkı Vietnam'daki Gibi

Bence Kızıldere katliamı, bugüne kadar uzanan bütün derin devlet tartışmalarının, derin devlet örgütlenmelerinin, kontrgerillanın başlangıcı değil elbette ama somut bir şekilde ortaya çıkıp: "Bakın biz buradayız, karşınızdayız. Hiçbir zaman sizi rahat bırakmayacağız!" dedikleri ilk olaydır. Daha sonra çok ünlenecek Mehmet Eymür'ün bu işin içinde olması ve belki de daha adını bilmediğimiz ama daha sonra da ortaya kontrgerillanın, derin devletin adamı olarak çıkan birçok ismin de olayla ilgili olduğunu, onlarla sürekli irtibat halinde olduğunu bulmak mümkün. Bunlar devletin arşivlerinde var.

Kızıldere, devletin bir imha planıydı. Böylesi bir katliam, böylesi bir imha elbette üzerimizde olumsuz bir etki yarattı. Her ne kadar kendi kendimize moral verip, "bilendik" vb. şeyler de söylesek, ortada olan bir gerçek vardı. Örgüt çökertilmiş, Mahir'in ve birçok arkadaşın orada yok olması üzerimizde kötü sonuçlar yaratmıştı. Daha sonra da tutuklamalar peş peşe geldi.

Hapishanede, birlikte yargılandığımız bazı subay arkadaşlar, "Kızıldere'de kullanılan bombaların, Türkiye'de ilk kez kullanıldığını" duyduklarını söylemişti. Çünkü müsademe oluyor, ateş ediliyor, Mahir vuruluyor... Ama ondan sonra öyle bir bomba düşüyor ki hepsi

birden ölüyor. Bu, Vietnam ile karşılaştırabilecek bir olay. Korkunç bir imha hareketi. Çünkü Mahir öldürüldükten sonra herhangi bir "teslim olun" çağrısı gelmiyor. Kesin olarak yok etme amacı var, bu planda İngilizlerin ölüp ölmemesi de onlar açısından çok önemli değil...

Kızıldere Bir Dönüm Noktasıdır

Hapishanede Kızıldere üzerine çok fazla konuşulmadı. Öğrendiklerimizi de katliamdan sağ olarak kurtulan arkadaşımız Ertuğrul'dan öğrendik. Hapishanede kimse Kızıldere katliamı üzerine çok da düşünmek istemiyordu. Bir imha hareketiydi olanlar.

Kızıldere'nin üzerine çok yazıldı, konuşuldu. Bu konuda komplo teorileri de ortaya atıldı. Kızıldere'ye kadar uzanan yolun, hapishane firarından beri izlenmeye yönelik bir komplo teorisiyle geliştiği anlatılır ki böyle bir şey olamaz, mümkün değil.

Bugün, bir dönemler içinde yer aldığım siyasal hareket ve örgütlenmeler üzerine çok farklı düşünüyorum. Çok daha eleştirel bakıyorum, yanlışlarımı ve doğrularımı daha rahat görebiliyorum.

Dünyaya bakışımda, yöntemlerimde, siyasal araçlarımda çok şey değişti. Kuşkusuz daha da değişecek, bu hayatın diyalektiği bir bakıma. Ama kişi hiçbir zaman kendini, geçmişinden, kendini var eden bazı şeylerden uzak tutamaz, bu konuda inkara yönelik davranışlar da toplum tarafından affedilmez.

Gerçek her zaman devrimcidir ve tarihin nesnesi, asli öğesidir. Bu 'gerçek' olmadan tarih yazılamaz.

Bu nedenle Türkiye'de her zaman sistemli bir şekilde kitle hareketlerine, örgütlenmelere ve her türlü devrimci mücadeleye karşı provokasyon, komplo ve imha planlarından söz etmek gerekir. Bu gerçeğin dışında bir tarihten söz edilemez.

Mesela 1969'daki 'Kanlı Pazar', kitle hareketlerine yönelik örgütlü provokasyonların başlangıcı sayılabilecek bir harekettir. Bundan önceki siyasi örgütlenmelere, ilk örgütlenmesi sırasında Türkiye İşçi Partisi'ne (TİP) karşı yöneltilen saldırılar, parti toplantılarını basmalar, mecliste

TİP milletvekillerinin dövülmesi vb. bunların bir parçası. Ancak, 'Kanlı Pazar', bu saldırılar içinde en sistemli olan harekettir. Daha sonra 12 Mart darbesi ve onunla gelen şiddet...

Kızıldere, önemli bir dönüm noktasıdır. Yani sistemli imhanın devlet eliyle istihbari bir şekilde yürütüldüğü ve birtakım insanların fiilen görev aldığı bir harekettir. Ama burada bitmiyor, ondan sonra da devam ediyor. 1 Mayıs 1977, Çorum, Maraş katliamları da bu zincirin birer halkası...

Burada sadece şekil değiştirmeler var ama özünde bir değişiklik yok, özünde bir planlı hareket, toplumun diri ve bilinçli güçlerini yok etme eylemi günümüze kadar geliyor. Bu yöntemi edindikten sonra zaten artık derin devletin işi o kadar zor değil. Her dönemde aynı yöntemi uygulayabilir. Bugün Kürt sorununda da derin devlet aynı yöntemi deniyor.

Bu bakımdan Kızıldere önemli bir yerde duruyor. Yıllarca yazıldığı, çizildiği gibi; "Anarşistler bir köye sığındı, bir vatandaş ihbar etti. Jandarmalar köyü sardı, çatışma çıktı ve öldüler...", bu kadar basit değil olay. 36 yıl sonra yeniden yorumlarsak, Kızıldere'nin, sistemli bir imha

GÜN DOĞDU HEP UYANDIK

Ayşe Emel Mesçi

Yıl 1971'di. Beşiktaş Fındıklı Güzel Sanatlar Akademisi'nin kantininde toplanmıştık. İstanbul DEV-GENÇ başkanı Ömer Güven ve Bölge Yürütme'den arkadaşlar, Balıkesir yurdunda kalan arkadaşımız Niyazi Tekin'in faşistlerce öldürüldüğünü açıkladılar. Cerrahpaşa Hastanesi'nin önünde kalabalık bir kitle toplandı. Arkadaşımızın cenazesini aldıktan sonra büyük bir kortejle Kabataş'a yürüdük. Yürüyüşün bir noktasında toplum polisinin yolları kestiğini ve kortejin arka tarafını da tuttuğunu gördük. Kabataş'a vardığımızda Malatya DEV-GENÇ'ten arkadaşlar bizi bekliyorlardı. O dönemde Malatya, DEV-GENÇ'in ve Doğu Devrimci Kültür Ocakları'nın (DDKO) örgütlenmesinin güçlü olduğu bir bölgeydi. Ömer Güven, yürüyüş kolunun genişletilmesini ve safların sıklaştırılmasını istedi. Cenaze vapura teslim edildi ve saygı duruşu yapıldı. Malatya'dan gelen DEV-GENÇ'li arkadaşlar arabalı vapurun kaptan köşküne çıkmışlardı. Saygı duruşuna geçilirken, arabalı vapurun çalan düdüğü de ortalığı inletiyordu. Ama kısa bir süre sonra toplum polisi kalabalığa saldırıp önüne geleni coplamaya başladı. O gösteriden kalan cop izini sırtımda uzun süre taşıdım. Bu, DEV-GENÇ'in topluca kaldırdığı son cenazeydi. Sonra, hem kitlesel gösterilerin seyreldiği, hem de DEV-GENÇ içinden çıkmış farklı siyasi yapıların belirlediği bir döneme geçilmeye başlandı. Faşist saldırılar karşısında bir nefsi müdafaa biçimi olarak gerçekleşen silahlanmanın, 'halk savaşı' ve 'öncü savaş' gibi kavramlarla

teorileştirilmesine tanık olunuyordu artık. Ben 1971'in haziran ayında tutuklandım ve Sansaryan Han'a götürüldüm.

12 gün süren polis sorgusunun yapıldığı Sansaryan Han'ın üçüncü kattaki kütüphane odasında üç kişi kalıyorduk. Ben, Elif Tolon ve Seçkin Cılızoğlu (Selvi). İşkenceden yeni çıkan Elif'in ayakları sarılıydı ve çok zor yürüyordu.

Kapısında "Burada Allah Yoktur" yazılı olan ikinci kattaki işkence odasından gelen çığlıklar sabaha dek sürüyordu. Gündüz polislerin oturduğu odadaki masaların üzerinde yatıyor ve saat kaç olursa olsun her an sorgulanmak üzere bekletiliyorduk. Ağır işkence gören Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Rasim Özkan aynı kattaki hücrelerde tutuluyorlardı.

Bir gün beni de aşağıya indirdiler ve Cihan Alptekin'e yapılan işkenceyi seyrettirdiler. "Nurhak dağlarında ele geçen silahların nereden gittiğini" soruyorlardı. Sinanlar yeni öldürülmüşlerdi. İşkenceyi Kel Zekeriya adıyla bilinen Zekeriya Aydın yapıyordu.

Bir geceyarısına doğru polislerin operasyona hazırlandıklarını gördük. İçlerinde en insaflısı diyebileceğim Doğukan Komiser, çelik yeleğini giydi ve polislere talimat verdi: "Üç ayrı ekip halinde gidiyoruz." Bu, üç ayrı evin basılacağı anlamına geliyordu. Gidecekleri adreslerde kimlerin olduğunu bilmiyorlardı. Zarflar son anda gidilen yerde açılıyor ve neyle karşılaşacaklarını bilmeden evin içine dalıyorlardı. Herhalde olası bilgi sızıntılarına karşı alınmış bir önlemdi bu.

Seçkin merakla sordu: "Komiser yolculuk nereye?" Doğukan Komiser "Gidince göreceğiz" yanıtını verdi. Polislerden biri silahını temizleyip şarjörünü takarken, "Nereye gittiğinizi, kiminle karşılaşacağınızı, belki de bir daha geri dönüp dönmeyeceğinizi bilmeden bu mesleğe niye devam ediyorsun?" dedim.

Yüzü ter içindeydi. "Eh! Ekmek parası, ayda bin kağıt verin size çalışayım" diye yanıtladı beni. Bertolt Brecht'in "Üç Kuruşluk Opera" için yazdığı şarkı sözlerini anımsadım: "Önce ekmek gelir, ardından ahlak."

Ekipler şubeden ayrıldılar ve sabaha karşı bir saatte ilk ekip döndü. Rahat görünüyorlardı, kimi getirdiklerini sorduk. "Zararsız" dediler. Aralarında şakalaşıyorlardı. "Kadın kapıyı açmadı, kırmak zorunda kaldık." Kısa süre sonra Azra Erhat'ı odaya getirdiler. Azra Abla şok geçiriyordu. Neden geldiğini bilmiyordu. Daha sonra 2. ve 3. ekipler de geldiler. Polislerin "Yaşar Kemal'i getirdik" diye fısıldaştıklarını duyuyorduk. Yaşar Kemal, Tilda Gökçeli, Sabahattin Eyuboğlu, Magdelena Ruffer ve Vedat Günyol da Sansaryan Han'a getirilmişlerdi. Yaşar Ağabeyi kısa süren bir sorgu sonrası bıraktılar. Tilda, Azra Abla, Sabahattin Eyuboğlu, Vedat Günyol ve Magdelena Ruffer tutuklandılar. 12 Mart döneminin meşhur davalarından biri de bu şekilde kotarıldı.

Selimiye Hücresi

Polisteki sorgulama bittikten sonra, Selimiye Kışlası'na getirildim ve merdiven altındaki bir hücreye kapatıldım. Ben o sırada İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda kadrolu sanatçıydım ve konservatuarın bale bölümünden yeni mezun olmuştum. Gün ışığı görmeyen uzun koridor boyunca yanan sarı glob lambalar, hücre kapılarının önünde bekleyen ve saat başı nöbet değiştiren askerler, taş ve samanla doldurulmuş yatak, USA damgalı kaşık ve tabaklarda verilen çayla somun ekmek, gecenin bir vaktinde "Ah! Gel teskere gel'" diyen askerin sesi o zamandan aklımda kalan görüntü ve sesler...

Tuvalete, süngünün soğuk ve sivri ucu sırtımıza dayanarak götürülüyorduk. Tuvaletin yanındaki hücrenin kapısı sürekli açık tutuluyordu. Önünde iki askerin nöbet tuttuğu hücrede, Mahir Çayan'ın yaralı bedeni yatağa zincirlenmişti. Bizi gördüğünde başını hafifçe kaldırıp dirençle gülümserdi. Maltepe'de Hüseyin Cevahir'le birlikte kuşatıldıkları evde silahlı çatışma sonucu yakalanmıştı. Uzun süren soruşturma ve duruşma sürecinde, Mahir Çayan o hücrede yatağa zincirlenerek bekletildi.

Bir gün koridorda bir koşuşturma oldu. Hücre deliğinden baktım. Ömer Laçiner rütbeleri sökülmüş üniformasıyla iki askerin arasında

hücreye götürülüyordu. O da THKP-C davasının asker sanıklarındandı.

Savcılık soruşturması tamamlandıktan sonra ben 26 sanıklı dava kapsamında tutuklanarak Maltepe Askeri Cezaevi'ne gönderildim.

Duruşmanın ilk günü, Mahir'in solgun yüzü bizleri görünce aydınlandı. Hüseyin Cevahir'in öldüğü kendisine söylenmemişti. Ulaş'a sarıldı ve Hüseyin'i sordu. Öldüğünü öğrenince birden gözleri doldu, dudaklarını ısırdığını görüyordum, yüzü kıpkırmızı olmuştu. Öfkeliydi. Kısa sürede toparlandı. Ulaş'a elini uzattı, bir süre öylece kaldılar...

Duruşma sonrası, Mahir'i asker nezaretinde hücreye götürüyorlardı. Bizlerse cemselerle uzun konvoylar halinde Maltepe'ye dönüyorduk. Duruşma aralarında öğle yemeğini hep birlikte büyük bir koğuşta yerdik. Bazen, bir gün içinde birkaç ayrı mahkeme görülürdü; örneğin 84 sanıklı davadan, THKP-C ya da THKO davasından arkadaşlarla konuşma şansı bulurduk. Öğle yemekleri tam bir girgir şamataydı, okul kantini gibi. O gün olup bitenler hicvedilerek anlatılırdı. Ben yemekte genellikle Ulaş'la birlikte otururdum. Onunla ve Kamil Dede'yle birlikte çok gülerdik. Ulaş çok zeki, neşeli, şakacı ve soğukkanlı bir insandı. İçlerinde en gençleri bendim, heyecanlı ve ataktım. Ulaş, beni sakinleştirmeye çalışırdı. "Önemli olan dışarıda olabilmek, sen bu gidişle 5 sene yersin" derdi. Haklı çıktı, gerçekten de 5 sene ceza aldım.

Ulaş, sık sık "Ben zaten darağacının tiryakisi olmuşum" diye türkü söylerdi gülerek. Kamil Dede'nin sesi çok güzeldi, o da Ulaş'a eşlik eder, bazen de uzun havalarla hepimizi hüzünlendirirdi. Mahkemelere giderken ve dönerken hep birlikte marşlar söylerdik: "Gün doğdu hep uyandık/ Siperlere dayandık/ Bağımsızlık uğruna da al kanlara boyandık..." Kaldırım kenarlarında, otobüs duraklarında bekleyen halk, şaşkın şaşkın cezaevi arabalarına bakardı.

En büyüğümüz 25 yaşındaydı. T.C. Anayasası'nı tebdil, tağyir ve ilgaya teşebbüs etmekten yargılanıyorduk! Ama ne ilginçtir ki, anayasal düzeni askıya almış bir darbenin askeri mahkemelerinde 1961

Anayasası'nı en çok biz savunuyorduk.

Esas hakkındaki mütalaa için mahkeme 9 gün ara vermişti, sonra savunmalara geçilecekti. Savunmaların başlayacağı gün, uzun bir bekleyişten sonra Mahir duruşma salonuna getirildi. Güçlükle yürüyordu, zayıflamış, solmuştu, ayakta zor duruyordu. Ama Mahir her koşulda iyi bir hatipti. Gazetecilere ve izleyicilere dönerek seslendi: "8 aydır bir hücrede yatağa zincirlenmiş bekletiliyorum. Kitap yok, gazete yok. Avukatlarımla görüştürülmüyorum. Benden savunma yapmamı bekliyorsunuz... Bu mahkemeler bağımsız değildir. Sizler kararınızı çok önceden verdiniz. Bu durumu protesto ediyorum. 9 gündür ölüm orucundayım. Bu anti-demokratik uygulamaya son vermezseniz, hücreden ölüm çıkacaktır" dedi.

Mahkeme, savunmalar için 17 gün ara verilmesini kararlaştırdı. Duruşma sona erdiğinde, Mahir hepimizi tek tek öpüp veda etti. Kararlıydı. Geceyarısı bir teğmen, Mahir'in Maltepe'ye getirildiği haberini verdi.

Sonra savunmalar hazırlandı. Mahir'in yapacağı savunmayı Sina Çıladır ve Ulaş Bardakçı birlikte yazmışlardı. Mahir ise futbol oynuyor ve koğuşa gelmenin tadını çıkarıyordu. Kısa sürede sağlığına kavuşmuştu. Duruşmada bir müddet yazılı savunmayı okuduktan sonra bir an durdu, kağıtları bıraktı, "Ben şifahi savunma yapacağım" dedi. Hakimlerden biri, "Hayır yapamazsın" diye cevap verdi. Onlarda da sanıkların istediği her şeyi reddetmekle yükümlüymüşler gibi bir hava oluşmuştu sanki. Mahir, istediği gibi savunma yapmasını niçin engelleyemeyecekleri konusunda küçük bir hukuk dersi verdikten sonra, 5 gün süreyle şifahi savunma yaptı.

"Bizler İkinci Kuvayı Milliyecileriz. Mustafa Kemal'in silah arkadaşlarıyız. Türkiye bugün işgal altındadır. ABD emperyalizmi ve yerli işbirlikçilerine karşı ulusal bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesinin öncü savaşçılarıyız."

Sanırım, o dönemde devrimci gençlik hareketlerinin mahkemelerde yaptıkları savunmalardaki önemli ortak eksenlerden biri buydu. Bilebildiğim kadarıyla, bu görüşler THKP-C davasında olduğu gibi, THKO davasında ve Sarp Kuray ile arkadaşlarının yargılandıkları 84 sanıklı davada da benzer sözlerle dile getirilmişti.

Yapıları geniş bir arazi içine dağılmış Maltepe Askeri Ceza ve Tutukevi'nde, erkek ve kadın tutuklular ayrı koğuşlarda kalıyorlardı. Yüksekçe bir tepe üzerindeki bizim barakadan, cezaevi komutanlığının bulunduğu binadaki erkek hapishanesinin avlusunu görebiliyorduk. Mahkemeye gitmek üzere hazırlık yaptığımız bir sabah, cezaevi çevresinde telaşla askerler koşturmaya başladı. Nöbetçi erlerden biri duvarın dibindeki çukura düşmüştü; tam bir kargaşa hakimdi. Kısa süre içinde etrafımız sarıldı. Askeri helikopterler, cezaevinin üzerinde turluyordu. Teğmenlerden birinin silahı yanlışlıkla ateş aldı.

Kamil Dede'nin sesi durumu aydınlattı: "Arkadaşlar, Ankara'da Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının siyasi savunma hakları kısıtlanmıştır. Bu nedenle Mamak'ta direniş başlatılmıştır. Bizler de onlara katılıyor, bu anti-demokratik uygulamayı protesto ediyoruz. Savunma haklarımızı elde edinceye kadar mahkemelere gitmeme kararı aldık. Koğuşlara barikat yapın, içeriye kimseyi sokmayın."

Aslında gece gerçekleşen kaçışın farkına varılmasının bir süre ertelenmesi ve arkadaşlara zaman kazandırılması için alınan bu direniş kararına uyduk ve ranza, dolap ne varsa koğuş kapılarına dayadık. Kısa süre içinde tankçısı topçusu, tüm garnizon, cezaevinin çevresinde toplanmıştı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün de gelmişti. Bize megafonla seslendi: "Halk mahkemelere gitmenizi istiyor." Düşünürseniz trajikomik bir durum, tam bir fars. Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün, tamamen kendi emri ve yetkisi altındaki siyasi tutuklulara, "Halk mahkemeye gitmenizi istiyor" diyor. Utanmasa, "milli iradeye karşı çıkmayın" diye nasihat verecek. Türün devam etti: "Koğuş kapılarını açın, direnişe son verin. 10 dakika içinde dışarıya

çıkmazsanız, ateş açmak zorunda kalacağız." Son cümleyi defalarca tekrarladı.

12 Mart'ın komutanı kararlıydı. Askerler silahlarına mermi sürdüler, komutanlarının nezaretinde talim yapmaya, bir yandan da mevzilenmeye başladılar.

Ben tiyatro oyuncusu olduğum için sesimi kullanmayı biliyordum. Koğuşun ortasındaki demirdöküm sobanın borularını söküp imal ettiğimiz doğaçlama megafonla pencereye çıktım. Bağırmaya başladım: "Askerler, kardeşler, bizler sizler için savaşıyoruz. Köylerdeki analarınızı, bacılarınızı düşünün. Sizin kurşunlarınızla ölmek istemiyoruz, silahlarınızı halk düşmanlarına çevirin". Sonunda bando mızıka takımını getirdiler, askerlerle aramıza yerleştirdiler, marşlar çalınmaya başlandı. Bir an geldi marşlar kesildi. Faik Türün bize seslendi: "Arkadaşlarınız direnişten vazgeçtiler, mahkemeye gitme kararı aldılar." İnanmamıştık. Kamil'in sesi kararı onayladı. "Amacımıza ulaşmış bulunuyoruz, mahkemeye gidiyoruz."

Süngülerin gözetiminde cemselere bindirildik. O gün THKO duruşması da vardı. Kavşaklardan birinde, öndeki konvoydan halka bir tomar bildiri atıldı. Kimlerin kaçtığını bilmiyorduk. Gazeteciler dışında kimse salona alınmamıştı. Öndeki üç iskemle boştu. Mahir, Ulaş ve Ziya Yılmaz cezaevinden kaçmışlardı. Hakim Akdemir Akmut hiçbir açıklama yapmadan savunmalara devam edileceği kararını yazdırdı.

Duruşma sonrası, Maltepe'ye geldiğimizde karargahın önünde indirildik. Necmi Demir ve Kamil Dede, ayrı bir ciple bilmediğimiz bir yere götürüldüler. Sonradan öğrendiğimize göre önce onlar, bir müddet sonra da Atilla Sarp ve Sarp Kuray Harbiye hücrelerine sorgulanmaya götürülmüşlerdi.

Bizi zorla erkek koğuşlarının bulunduğu yerde eskiden çay ocağı olarak kullanılan küçük bir odaya kapatmak istediler. 6 kişilik 3 ranza konmuş ve eşyalarımız didik didik edilmişti. Rüçhan Manas, "Bizi

buraya kapatamazsınız" diye diklenince, subaydan şiddetli bir tokat yedi. "Sen arkadaşımıza nasıl vurursun" sesleri yükseldi; karşı koğuşun kapısı kırıldı ve onu diğer koğuşların kapıları izledi. Tutuklular hapishaneyi işgal ettiler. Koridorun sonunda, idareye açılan camlı bir bölme vardı. Cezaevi komutanı ve idaresi (tankçılar), kaçış olayından ötürü orada topçular tarafından gözaltına alınmıştı ve biz de cezaevini işgal etmiştik.

Bu sayede meşhur tüneli de görme imkanı bulduk. Tünel 60 kişilik koğuşun içindeki bir bölümde açılmıştı. Koğuşun girişine, akademinin heykel bölümünde okuyan bir arkadaş, Yüksel Erdoğan, çıkan kırmızı (killi) çamurdan kocaman bir kadın heykeli yapmıştı. Çıkan çamur yatakların içine ve dolaplara doldurulmuştu. Tünelin ağzı çok küçüktü. 5 kişinin, özellikle Cihan Alptekin'in oraya nasıl girdiğini anlayamamıştım.

Tünelin içi ampullerle ışıklandırılmıştı. Arkadaşlar, direniş bittikten sonra olanları anlattılar. Faik Türün, sayım sırasında komutanlarla içeriye girmiş; Mahir, Ulaş, Ziya, Cihan ve Ömer'in adları okunurken içerdekiler hep bir ağızdan, "Tahliye oldu" diye bağırıyorlarmış. Faik Türün "Deliği görelim, deliği" demiş. Işıklandırılmış tüneli görünce çileden çıkmış: "Adamlar tünel değil, metro kazmışlar" demiş.

Koridorda toplandık. İlkay, Necmi'yi merak ediyordu. Hep birlikte bağırıyorduk: "Necmi'yi, Kamil'i nereye götürdünüz?" Subaylardan biri, camlı bölmenin arkasından seslendi: "Ben şimdi sizin Necmi'nizle Kamil'inizle uğraşamam. Benim komutanım intihar etmeyi düşünüyor." İçimizde en muzip ve şakacılardan biri olan Metin Eşrefoğlu cevap verdi: "İkinci bir emre kadar beklesin."

Her şeyi gırgıra alıyorduk. Zafere ulaştığımızı düşünüyorduk, hiçbir şey umurumuzda değildi. Koridorda volta atarken karşıdaki koğuşta düşünceli oturan İlhan Selçuk dikkatimi çekti. Gergin ve temkinliydi. Belki de bu kapışmanın sonunun nereye varacağını düşünüyordu. Sabaha dek hiç uyumadan bekledik. Ertesi gün cezaevi idaresi

değişmişti, subaylar tutuklanmış, sorgulanmak üzere götürülmüş ve çok daha sert olan başkaları gelmişti. Bizi koğuşumuza götürdüler. Saat başı aranıyorduk. Subaylar özel eğitimli kurt köpekleriyle dolaşıyorlardı. Fazla iddialı konuşmak istemem ama belki de 9 Mart ve 12 Mart cuntaları arasındaki kapışmanın son noktalarından biri o gün Maltepe Askeri Cezaevi'nde kondu, denebilir.

Bunu örnekleyecek bir olay nakledebilirim. Kaçıştan yaklaşık bir hafta önce bir gece koğuşta herkes uyumuştu. İlkay huzursuzdu, sigara üstüne sigara içiyordu, sabahın saat 03.00'üydü. Nöbetçi subay S. S. geldi. Sessizce içeriye girdi ve "Arkadaşlarınız arka tarafın planını çizmenizi istiyorlar" dedi.

Ressam bir arkadaş planı çizerken sıkıntılı ve heyecanlı görünen subay bizi uyardı: "Şu anda yasal olmayan bir iş yapıyorum. Sizinle aynı görüşte değilim. Ben Doktorcuyum. Sarp Kuray'ın arkadaşıyım, onu kıramadığım için bu işe girdim. Lütfen elinizi çabuk tutun ve bu geceyi unutun."

Sonradan öğrendiğime göre cezaevi çevresinde görev yapan subayların çoğu 9 Mart cuntasından yana tavır alan radikallerdi. Kaçış olayından sonra tutuklanmışlar, bazıları ağır işkencelerden geçirilmişti.

Duruşmadan 'oy çokluğu' ile tahliye edildim. Özgürlüğüm ancak 4 gün sürdü. Bir sabah uykudan uyandırılıp 'basit' bir sorgu için götürüldüğüm 2. Şube'den, geceyarısı alınıp sivillerle birlikte bilmediğim bir semtte tarihi bir binaya getirildim. Kapıdan girerken ışıklar söndü. Karanlıkta bir odaya kapatıldım ve gaz lambaları altında üç kişi tarafından sorguya çekildim. Koğuşta bale yaptığım, askerlerin dikkatini çektiğim, böylece kaçışa yardım ettiğim iddia ediliyordu. Sorgu sabaha dek sürdü. Ertesi gün öğle saatlerinde savcılık ifadesi için Selimiye'ye götürülüp yerin iki kat altında bir başka hücreye kapatıldım. Karara dek o hücrede bekletildim. Hakkımda ikinci bir dava açıldı. Kaçan beş kişi ve ben... Durum çok komikti, neyse ki ikinci dava kısa sürede düştü.

Karar için duruşmaya çıkarıldığımda arkadaşlar şaşırmıştı, hücrede olduğumu bilmiyorlardı. Sonunda Ulaş'ın tahmini doğru çıktı, 5 yıl hapis, 1 yıl 8 ay Isparta'ya sürgün cezası yedim.

Arkadaşlarımızın Kızıldere'de öldürüldüğünü Sağmalcılar Cezaevi'nde kaldığımız adi tutuklu koğuşunda öğrendik. Ben, İlkay Demir, Deniz Özen, Rüçhan Manas, Işık Alamur, Elif Tolon birlikteydik. Radyoda haberler okunuyordu. Verilen haberde ölenlerin adları sayıldı teker teker. Aslında sağ olan Ertuğrul Kürkçü'nün de adını ölüler arasında saymışlardı o sırada. Donup kaldığımı hatırlıyorum. Katılmıştım sanki, gözyaşı bile dökemedim.

'HÜSEYİN CEVAHİR ÖLDÜRÜLDÜĞÜNDE THKP-C'YE KATILMA KARARINI ALDIM'

Ülkü Sağır

Anılar fazlasıyla özneldir. Birisiyle ilgili anılarınızı anlatırken (özellikle de o kişiyle çok uzun yıllar bir arada yaşamamış ve çok farklı şeyler paylaşmamışsanız) aslında kendinizi anlatıyorsunuzdur. Zira belli bir anda, belli koşullar altında o kişinin sizin belleğinizde yarattıklarıdır anımsadıklarınız.

Olaylar için de aynı şeyler geçerlidir. Aynı olayı yaşayan kişiler çok farklı öyküler anlatır size. Bu nedenle anılarımı anlatmaktan hep kaçınırım. Ne var ki, 70'lerde başkaldırı ve özgecilik ateşini tutuşturmuş ve bu ateşte can vermiş dostlarımızı anarken bu anılara başvurmak kaçınılmaz olur.

Bernard Shaw bizden uzakta olan yakınlarımızın kötü yanlarını anımsayarak kendimizi avuttuğumuzu söylese de, benim anımsadıklarım sadece hoşluklar. Özellikle de Ulaş'la ilgili olanlar böyle. Belki de Mahir'le çok kısa bir süre bir arada kaldığım ve onun THKP-C'deki bölünme nedeniyle son derece gergin olduğu bir dönemi paylaştığım için, onunla sadece bir poker oyununu anımsıyorum. Birisinden ya da birilerinden haber beklerken çalışamayacak kadar gergin olduğundan (o sırada 'Kesintisiz Devrim' yazısını yazıyordu) poker oynamayı önermişti.

Evde Ulaş ve Ziya [Yılmaz] dışında kimse olmadığından zorunlu olarak beni de oyuna kattılar. Birisi bana pokerin temel kurallarını anlattı ve önüme fasulyeleri koydu. Oyun, görünüşte gayet iyi gidiyor-

du ancak bir terslik vardı. Genellikle ben kazanıyordum. Önce acemi şansı deyip geçtilerse de, Mahir işkillenmişti. Yine kazandığım bir elden sonra kağıtlarımı görmek istedi. Ben de gösterdim. Oyunu açmak için gereken kağıtlar değilmiş meğer! Ulaş gülmekten kırılıyordu ama Mahir işi hiç de hafife almamıştı. Sorgulanmam sürdükçe oyun boyunca elimdeki kağıtların değeri ne olursa olsun hiç pas geçmediğim ve her oyunu sonuna kadar sürdürdüğüm anlaşıldı. Kağıtların değerini bilmiyordum, açıkçası fazla da aldırmıyordum! Oyunu ciddiye almadığım için Mahir oldukça kızgındı ama bensiz oynayamayacakları için de bir pazarlık yapıldı. Bundan böyle elimde uygun kağıtlar olmadıkça oyunu açmayacaktım. Bu kurala ne kadar uyduğumu anımsamıyorum, ancak Mahir'le bir daha poker oynamadığımı biliyorum.

Ulaş ise Mahir'den farklıydı. Onun gergin ya da sinirli olduğuna hiç tanık olmadım. Üstelik Ulaş'la iki ayı aşkın bir süre aynı evde kaldık. Her şeyde eğlenceli bir yan bulabiliyordu. Kardan ve düşmekten ödü kopan, bu nedenle koluma sımsıkı yapışan, bana eğer kayıp düşersek patlayacak el bombalarıyla (ceplerinde en az iki tane vardı) ne hale geleceğimizi anlatırken bile sokağı çınlatan kahkahalar atmama (hiç dikkat çekmememiz gerektiğini belirtmeliyim) yol açan ve bundan hiç rahatsız olmayan bir Ulaş anımsadığım.

Yere serdiğimiz şilte benzeri nesnelerde uykuya hazırlanırken açıkta kalan sırtını örttüğümde, bu kez benim sırtım açık diye kalkıp beni örten ve bu karşılıklı örtme eylemini komedi haline getirip evdeki diğer kişileri çileden çıkaran bir Ulaş. Blöflü pişti oynarken, polislerin evde en az 7 kişi olduğuna inanmasına yol açacak kadar gürültü yaptığımız ve güldüğümüz bir Ulaş.

Kişiliğini başka hiçbir söze gerek kalmaksızın anlatabileceğine inandığım bir anekdot da şu olsa gerek: Polisle çatışıyoruz. Hedef falan gördüğümüz yok. Öylesine ateş ediyoruz. Benim küçük bir silahım var. Birkaç ateşten sonra tutukluk yapıyor, hemen Ulaş'a koşuyorum, gayet sakin alıp düzeltiyor. Bu birkaç kez tekrarlanıyor. Hiçbirinde en

ufak bir sabırsızlık ya da bıkkınlık belirtisi göstermiyor. Bir ara dışarıya atılan el bombası, kapalı olan panjura çarpıp odaya düşüyor. Ulaş yerinden fırlayıp bana doğru koşuyor ve üzerime kapanıp beni korumaya çalışıyor.

Anılar özneldir demiştim. Doğrudur. Anımsadıklarım bende iz bırakanlar. Yine de Ulaş'ın koşullar ne olursa olsun çevresindeki insanlara sunduğu sevgisini, özgeciliğini yeterince kanıtlayacak nitelikte anılar. Yaşadığım sürece onu bu özellikleriyle anımsayıp seveceğim.

KAÇMAYA KARARLIYDILAR UCUNDA ÖLÜM BİLE OLSA

Necmi Demir

Maltepe cezaevinde iki koldan kaçış hazırlıklarını sürdürüyorduk, bir yandan tünel kazılıyor, bir yandan da asker veya subay kıyafetiyle bir, iki kişinin kaçırılması için ilişkiler ağı oluşturulmaya çalışılıyordu. Öncelikle Mahir'i düşünüyorduk, sonra da Ulaş'ı. Ama Mahir hala Selimiye'deki tecrit hücresindeydi. Mahir'in Maltepe'ye getirilmesi için birçok girişimde bulunduk, dilekçe yazma, sözlü başvuru, yer yer belli direnişler; bunların hiçbiri bir sonuç vermemişti. En son ortak savunma yapma gerekçesiyle başvuruda bulunmuştuk; nihayet bu sonuç verdi ve Mahir'i Maltepe cezaevine getirdiler. Önce adli tutukluların bulunduğu alt kattaki koğuşa koydular, sonra ortak savunma gerekçesiyle Ulaş, Ziya ve benim kaldığım küçük koğuşa aldılar. Yaptığımız değerlendirmeler sonucunda en uygun yolun tünelden kaçış olduğunu kararlaştırdık ve yine ortak savunma gerekçesiyle tünelin olduğu büyük koğuşa geçtik. THKO'luların başlattığı, bizim arkadaşların desteğiyle bitmek üzere olan tünelden kaçılmaya çalışılacaktı.

Mahir, kaçışın gerçekleşebileceğine pek inanmıyordu. Aylar boyunca, hem de ağır yaralıyken, Selimiye'de çok sıkı korunan hücrelerde tutulmuştu. Güçlükle gelebildiği Maltepe cezaevinde, kendi gelişiyle birlikte çok sıkı tedbirlerin alındığını biliyordu. Ama her halükarda bir kaçış teşebbüsünde bulunmaktan yanaydı. Ucunda ölüm olsa bile. Bu dönemde cezaevindeki tanıdığı, tanımadığı

hemen herkesle bol bol sohbet etti; adeta vedalaşır gibi...

Biz, Ulaş, Ziya ve İrfan Uçar'la eğer kaçış gerçekleşirse kaçanların yurtdışına çıkması gerektiğini birçok kez konuşmuştuk. Hatta ben "bu dönemde yapılacak en iyi eylem yakalanmamaktır" diye birkaç kez vurgulamıştım. Yanılmıyorsam bunu Mahir'e iki defa açtık ve onay aldığımızı düşündük. Hatta yakalanmadan üç-dört gün önce yapılan toplantıda "burjuvazinin gücünü küçümsedik, ricat taktiği izlemeliyiz" şeklindeki analizini hatırlattık. Kaçacak olanların Mahir, Ulaş ve Ziya olacağının anlaşılmasından sonra İrfan ve ben bu konuda Ulaş ve Ziya'ya sıkı tembihte bulunduk. Ancak kaçıştan sonra örgüt içindeki bölünme ve bunun yarattığı gerilim bu konuyu tamamen gündem dışına çıkaracaktı. Hep düşünmüşümdür, eğer kaçanlar arasında ben olsaydım bunun gerçekleşmesini sağlayabilir miydim diye!

'Hala ON'ları Görebilirim Umuduyla...'

Kaçış hazırlıkları Mahir Selimiye'de olduğu için onsuz sürüyordu. Dışarıyla ilişkileri ben sürdürüyordum, evler hazırlanması ve arkadaşların yapacakları hazırlıklar ve bu gibi. Dışarıda olanakların sınırlı olması nedeniyle çok kişinin kaçamayacağı anlaşılmıştı. Sonuç olarak bizden üç, THKO'dan iki kişi şeklinde kararlaştırıldı. Kaçış, akşam karanlığının bastığı 17:40'la cezaevi etrafına nöbetçilerin ve ışıkları yanan araçların geldiği 18:00 arasında 20 dakikada gerçekleşecekti. Bu boşluğu bizim cezaevinin yanındaki barakada kalan kadın arkadaşlar bulmuştu. Tünele en son giren ve cezaevi dışındaki tünel çıkışına bir kapak kapatan arkadaş (Necati Sağır) geri geldiğinde biraz rahatladık. İlk merhale aşılmıştı. Sonra endişeli bekleyiş başladı. Maltepe Zırhlı Tugayı'nın krokisini cezaevinde görevli bir subay arkadaş getirmişti. Bu krokiden anlaşıldığı kadarıyla, tugayın dışına çıkabilmeleri için 15-20 dakikaya ihtiyaçları vardı. Tünelde ıslanan elbiselerini değiştirme süresi de eklenirse yarım saat. Endişeyle beklediğimiz bu yarım saatte bir grup

arkadaş şarkı türkü söyleyerek dikkatleri cezaevinin içine çekmeye çalışıyordu. Bu sürede hiçbir silah sesi duyulmaması bizi rahatlattı. İki saat hiçbir tepki gelmemesi kaçışın kesin başarılı olduğunu gösteriyordu. Ertesi sabah gidecekleri yerlere yerleşmelerine zaman kazandırmak için cezaevinde direniş başlattık. Öyle ya, onları dışarıda görenler bile onlar olduğuna inanamazdı! Çok sonra kalacak yer ararlarken Kabataş'taki Sebil çay bahçesinde oturduklarını öğrendim. Hala oradan geçerken, onları görebilir miyim umuduyla gözüm çay bahçesine takılır.

Benim kaçanlar arasında olmamamda Mahir etkili oldu. İlkay'ın (Alptekin) ayrı bir yerde olması, kaçanlar arasında olamayacağı gerekçesiyle benim de kaçmamam gerektiğini düşünmüştü. Doğrusu kaçmak benim de çok düşündüğüm bir şey değildi. Ama kaçıştan sonraki 15-20 gün hayatımın en karanlık dönemidir. Kaçıştan hemen sonra bizi Harbiye hücrelerine aldılar. Dışarıda gidebilecekleri her yeri bilen tek kişi bendim. Bunun sorumluluğu kabuslar görmeme yol açıyordu. Günler boyu her an işkenceye götürüleceğim endişesiyle yaşadım. Yakalandığımda ağır bir işkence görmüştüm ve işkence sonrasında kaldığımız hücreler civarındaki her gürültü beynimde ve ayaklarımda korkunç bir zonklamaya yol açıyordu. Demir kapıların ani bir açılışı müthiş bir zonklama yaratıyordu. Neyse ki 15-20 gün sonra rahatlamıştım.

SADECE ON'LAR DEĞİL BİNLERCE KİŞİ KIZILDERE'DEYDİ

Cemal Çakıcı

68 gençlik hareketinden Kızıldere'ye kadar olayları psikolojik, sosyolojik ve politik bağlamda öyküleyecek olsanız süreci nasıl anlatırdınız?

İçimizde düzeni ve yaşamı değiştirmeye yönelik güçlü bir heyecan ve enerji vardı. Devrime ve sosyalizme olan inancımız tümüyle yaşamımızı devrime adamayı öne çıkarıyordu. Devrimci mücadele ve örgütlenmelerde bu inanç ve kararlılık üzerinden gelişti.

Kızıldere'nin Türkiye devrimci gençlik hareketi üzerinde süren etkisinin nedenleri sizce nedir?

70'li yılların siyasal mücadelesi ile Kızıldere'nin önemli bir bağı var. O dönemde, siyasal irade ve örgütlülüğün, devrimciliğin ve anti-emperyalist mücadelenin, devrimci dayanışmanın toplamını görebiliriz ve o dönemin günümüze kadar anti-emperyalist mücadele anlamında etkileri görülür. Yine siyasal irade anlamında da öncülüğün, önderliğin, devrimci mücadeleye etkileri vardır.

O yıllarda devrimci dayanışmanın önemli örnekleri sergilendi. Mahirlerin, farklı bir örgütten olmalarına rağmen Denizleri kurtarma mücadelesi çok önemlidir. Kızıldere'de sadece 10 kişi yoktu. 12 Mart faşizminin insanların üzerine kabus gibi çöktüğü bir dönemde herkes kalbiyle, ruhuyla, beyniyle Kızıldere'deydi. Herkes bekliyordu tabii bunu. Bir sürü insan fiilen bir şey yapamasa bile Denizlerin nasıl kurtarılabileceğini düşünüyordu. Düşüncesiyle, ruhuyla binlerce insan Kızıldere'deydi.

THKP-C geleneğinin üzerinde oluşan siyasi ve kuramsal çizgide nelerin özellikle ve özenle korunması gerektiği kanaatinde oldunuz?

En başta korunması gereken değer anti-emperyalist mücadeledir. Dün

enternasyonal bir duruş vardı. Uluslararası ilişkilerde halklar birbirine karşı daha sıcaktı. Bugün dünkü gibi topyekün bir mücadele sergilenmiyor. Bunun nedeni belki dün devrim daha yakın hissediliyordu. Hemen bugünden yarına yapılabilecek gibi hissediliyordu. Heyecan daha yüksekti. Bugün bu duygunun azalmasının nedenleri arasında 12 Mart ve 12 Eylül faşist darbelerinin de etkisi büyük. 1 milyon civarında insanın gözaltına alındığı bir süreçten geçtik.

Mahirlerin firarını duyduğunuzda neler hissettiniz?

Her devrimci gibi heyecanlandım. Belli bir dönemden sonra her şey Denizler'in kurtarılmasına odaklanmıştı. Firar olayını da duyunca ilk aklımıza gelen bu oldu.

O günlerin iletişim koşullarında Kızıldere katliamını nasıl duydunuz, neler hissettiniz?

Ben o dönemde köy öğretmeniydim. İlginç bir ilçedeydim, Şarkışla'nın bir köyündeydim. Biz radyodan duyduk olayı. Duyar duymaz ilçeye geldik. Orada ilginç bir şey oldu. Sinan Kazım Özüdoğru Şarkışlalı'dır. Biz olayı duyunca öğretmen arkadaşlarla birlikte topluca ilçeye gittik. Provokatif bir şey oldu. Sinan'ın köylülerinin, akrabalarının bulunduğu, Alevi esnafın olduğu bir çarşıya küfürler ederek saldırdılar. Orada çok ciddi, neredeyse ilçenin tamamına yayılan bir gerilim yaşandı. Bir gece boyu sürdü bu gerilim. Şimdi düşündüğümde o olayın halktan birileri tarafından yapıldığını sanmıyorum. Birileri provoke etmek istedi ama halk çok büyük duyarlılık gösterdi ve oyuna gelmedi.

KIZILDERE BİR MİLAT'TIR

Alper Taş

Kızıldere Katliamı Türkiye'deki sosyalist hareket için nasıl bir önem taşıyor?

Kızıldere direnişi ve değerleri, sol ve sosyalist hareketi Kızıldere sonrası büyüttü. Zaten o anlamda buna örgütsel, fiziki bir yenilgi demek daha doğru, çünkü o yenilgi Türkiye sosyalist hareketinin yeni bir döneminin başlangıcı anlamına geliyor ve 70'lerden sonraki süreçte de Türkiye sosyalist hareketinin yeniden saflaşmasında da baş rol oynuyor.

Bu baş rol tanımını açabilir miyiz? Kızıldere'ye kadar olan birikim ve Kızıldere katliamı Türkiye solunda nasıl kilometre taşı oldu?

1970'lerden sonra Kızıldere'ye bakış açısı Türkiye'deki sosyalist hareketin ayrışmasında, farklılaşmasında belirleyici tartışmalardan biri oluyor.

THKP-C'ye zemin hazırlayan en önemli hareket Türkiye İşçi Partisi'dir (TİP). TİP'de oluşan sosyalist birikim, 60'ların sonunda DEV-GENÇ'le ve bu süreçteki toprak işgalleriyle ilişiyor ve son tahlilde 12 Mart faşizmine karşı THKP-C'nin kuruluşuyla taçlanıyor. Doğal olarak 1965'ten 1971'e kadar olan bir süreçte THKP-C kuruluyor. Yani kuruluş da anlık bir hareket değil, bir toplumsal mücadelenin, direnişin birikimiyle oluyor.

Kızıldere aynı zamanda büyüyen, gelişen solun kıyımının da başlangıcıdır. Yani Kızıldere ile birlikte toplumsallaşan sol ezilmeye başlandı, Kızıldere'yi Denizlerin idamı takip etti. Daha sonraki

süreçlerde faşist saldırılar, 1 Mayıs 1977 olayları, 1978'deki 16 Mart katliamı, Maraş katliamı ve 12 Eylül süreci solu engelleme, tasfiye etme operasyonunun en üst noktası oldu. Solun toplumsallaşmasını kırma sürecinin düğmesine Kızıldere olayında basılmış oldu.

Sonrasında sosyalist hareket, Kızıldere'yi değerlendirişiyle saflandıysa, Kızıldere bugün ne anlama geliyor?

Bugün Kızıldere ve Mahir için kamuya söylenebilecek en belirgin söz, onların mücadelelerinin haklılığıdır. O dönemde ABD emperyalizmine ve İsrail siyonizmine karşı yürüttükleri mücadelenin ne kadar anlamlı olduğunu, bugün ABD ve İsrail'in Ortadoğu'da yaptıklarına baktığımızda görüyoruz.

O dönemde Mahirlerin yükselttiği sol mücadeleyi 'Kanlı Pazar'larda boğmaya çalışan siyasal İslamcı güçlerin önü açıldı, yani onlara 'yürü ya kulum' denildi ve bugünkü AKP gerçekliği ortaya çıktı. Bu tahlili de bugün not etmemiz gerekiyor.

Peki bugünün sorunları içerisinde THKP-C?

Geçmiş aynı zamanda gelecek için de yazıldığı için Kızıldere sadece dün yaşanmış bir olay değil, aynı zamanda bugüne ışık tutacak noktaları var. THKP-C'den bugüne kalan önemli noktalardan biri THKP-C'nin Türkiye solunda başka güçlere bel bağlama siyasetine son vermesi, işçilerin ve emekçilerin kendi öz eylemine dayanma inancı. Bu, en önemli ayırt edici özelliği olarak gözüküyor. Sol adına darbeciliğe, cuntacılığa karşı tavır alma, işçi sınıfının devrimci eylemine inanmak, parti-cephenin o dönem koşullarındaki en özgün yanını oluşturuyor. Ayrıca THKP-C'hih Marksizm anlayışı, Marksizmi bir eylem kılavuzu olarak ele alışı, teori-pratik bütünlüğünün önemsenmesi, en zor koşullarda hem teorik, hem pratik eylemlerin kesintisiz sürdürülmesi, Marksizmin dogmatik yorumlarından Türkiye'nin kendi özgünlüklerini ele alan bir anlayış da önemli özellikleridir.

THKP-C'de ve Mahir'de sizi en çok etkileyen yönler nedir?

Bizim THKP-C'yi kavramamız Devrimci Yol ile oldu. Yani doğrudan

bir THKP-C kavrayışından önce 1980 öncesi Rize'nin Pazar ilçesinde DEV-GENÇ içerisinde parti-cepheyi kavrayabildik çünkü Devrimci Yol o dönem içerisinde THKP-C'nin devrimci bir eleştirisi olarak ortaya çıktı. Orada bizi etkileyen nokta, (tabii 1965 TİP'ini de buna dahil etmek lazım) THKP-C'nin enternasyonalist bir ufka sahip ama içinde yaşadığı ülkenin ruhunu, kültürünü kavrayan, bunu mücadelesine katarken de milliyetçi olmayan yerli bir toplumsal siyasal hareket olmasıdır.

Beni etkileyen unsurlardan biri de, THKP-C'nin dayandığı önderlik anlayışıdır. Orada bir davaya inanmışlık hali vardır, Mahir'in önderlik anlayışı klasik bir önderlik anlayışı değildir. Söylediğini yapan, yaptığını söyleyen bir önderlik tarzı vardır ve bu beni hep etkilemiştir. Mahirlerin Ernesto Che Guevera'dan etkilendiği açıktır ve onun tanımladığı 'yeni insanı' mücadele içerisinde kurmak, yarının ilişkilerini bugünden oturtmak da belirgin özelliklerindendir.

THKP-C nasıl bir devrim kurgulamıştır? Farkı nedir?

Solda devrim salt siyasal devrim olarak ele alınır ama THKP-C'de siyasal devrim-toplumsal devrim bütünlüğü vardır. THKP-C sadece iktidarı ele geçiren bir devrim değil aynı zamanda buna eşlik eden halkın söz, karar, yetki sahibi olabileceği bir toplumsal devrim kurgulamıştır. Parti-cephenin dünya sosyalist kampında ortaya çıkan ayrışmalara eleştirel bakabilmesi de bu siyasal-toplumsal devrimi bütünlüklü kavramasından kaynaklanmaktadır.

THKP-C'nin verdiği, Kızıldere'nin verdiği en önemli mesaj nedir sizce?

Kızıldere'nin THKO ile verdiği en önemli mesaj dayanışmadır. Türkiye solunun iki önemli kolu THKO ve THKP-C bir devrimci dayanışma ilişkisi kurmuşken, 70'lerden sonraki süreçte, soldaki rekabetin bu kadar kızışması, derinleşmesi, hatta sol içi şiddete kadar varması düşündürücüdür. Tabii bu durumun da birçok etkeni vardır.

Yani Kızıldere'den bize kalan miras, rekabetçi olmayan devrimci,

dayanışmacı sol içi ilişkiler geliştirmek, solun her zaman esas olarak mücadelesini emperyalizme ve kapitalizme yöneltmek. Bu miraslara da sahip çıkmak gerekir çünkü Kızıldere bir milat olmuştur. Solun bugün yeniden tarif edilmesi gerekiyor. Bugün solun, emekçilerin, ezilenlerin bağımsız bir kulvarda yürümesi gerekiyor çünkü Kızıldere'den kalan miras bize kendi bağımsız yolumuzu kendi özgücümüzle inşa etme mirasıdır.

Bugün baktığımızda solda AKP'ye karşı darbeye, orduya bel bağlayanlar var, bir de AKP'nin yanında yer alarak AB'ci liberal bir eksende memleketin demokratikleşeceğini savunanlar var. Bugün THKP-C'yi anlamak demek, bu yanılsamadan ibaret çizgilerden uzaklaşmak, işçilerin doğrudan eylemine dayanan bütün bu darbeci, milliyetçi, liberal, cuntacı yaklaşımların dışında eşitlikçi, özgürlükçü bağımsız bir sol geliştirmektir. Soldaki birçok eksikliğin bir nedeni de THKP-C'nin bize bıraktığı bu mirastan uzaklaşmasıdır.

BİR UMUT İLKESİ KIZILDERE

Önder İşleyen

Geçmiş her zaman gelecek üzerinde belirleyicidir. Bugünün dünyası yalnızca bugünden ibaret olmadığı, geçmişin ağır yükünü taşıdığı gibi; bugünün devrimci mücadelesi de benzer şekilde geçmiş mücadelelerin ağır yükünü taşır. Bugün, geçmişle olan çelişkili ve çatışmalı ilişkisinin de etkisiyle biçimlenir.

Gençliğin geçmişle kurduğu bağın duygusal tonu belirgindir. Bu bağ kimi zaman politika dışı bulunarak eleştiri konusu haline de gelmektedir. Devrimci siyasette duygular politika dışı değildir, aksine onu klasik burjuva siyasetinden ayıran temel nitelik budur.

Bugün duygularla siyaset yapmaya kalkmak aynı zamanda, liberal yeni zamane solculuğuna da karşıtlığı içerir. Yeni zamanın modasına uygun olarak sol siyaset de kimilerce iş bitirme, hedefe varmak için en kestirme yol ne ise nasıl olduğuna bakmadan onu seçmeye dayanan bir pragmatizmden ibarettir.

Bugünün devrimci gençlerinin bu yeni zamane solculuğu reddetme cüreti ve devrimci siyaseti geçmişin izinden yeniden inşa etme cesareti; devrimciliklerinin de varoluş zeminidir. Kızıldere böylesi bir varoluş zeminin en güçlü değeridir. Bugünkü varoluşun kaynağı olarak, Kızıldere çağımızda da devrimci mücadelenin umut ilkesi olma özelliğini sürdürür.

Zamanın Ruhu

Eric Hobsbawm yaşadığımız çağa 'tuhaf zamanlar' der. Anlaşılması ve

yaşanması güç bu zamanların temel karakteri akışkanlık, değişkenlik, ilkesizlik ve tutarsızlıktır. 'Çivisi çıktı bu dünyanın' sözü bu dünya halinin özetidir. Toplumsal ilişkilerdeki parçalanma ve bölünme; bütünlüklü düşüncelerin kendi iç tutarlılığını yitirmesi sonucunda büyük bir çözülme yaşanmaktadır.

Zamanı tuhaf ya da buruk kılan şeylerden birisi de her tür duygunun yok olmasıdır. Duyguların yokluğunda, aklın kurak sınırlarında süren yaşam artık teknik bir meseleden ibarettir. Aklın kuraklığının yarattığı boşluğu ortadan kaldırmak için insanların ruhu ve zihni, mistisizmin ve her tür akıl dışı düşüncenin tesiri altında teslim alınmaktadır.

En küçük parçalara kadar bölünen toplumsal yapı, bireyciliğin doruklarında ve cemaat yapılarının içerisinde bütünden kopuk ve ondan ayrı yaşamaktadır.

Böylesi bir dünyada yiten ise esas olarak karşı durma, direnme ve isyan etme kültürü; onun toplumsal olarak var oluşunu sağlayacak dayanışma ilişkileri; bütün bunları bir arada tutabilecek ve adım attırabilecek olan gelecek tahayyülüdür.

Bugünden geçmişe bakarken geçmişi esas olarak koymamız gereken yer de burası olmalıdır. Yitirilen pek çok değeri bütün özüyle geçmiş devrimci mücadelenin değerlerinde bulmak mümkündür; o nedenle çağımızın ruhuna karşı çıkış içinde geçmişin bu değerleri esaslı bir yer teşkil etmeye devam etmektedir.

Bir Kırılma Noktası Olarak 12 Eylül

Türkiye'de ilk defa gelişen devrimci kalkışmanın öncüleri olarak ortaya çıkan devrimci gençler; 12 Mart darbesinin ardından büyük bir saldırı sonucu öldürülürken bu kalkışma geriye devrim için mücadele geleneği, yöntemi ve ruhu bırakmıştır. 70'lerin ikinci yarısındaki büyük devrimci kalkışma da bu mirasın izleri ve etkileri üzerinden şekillenebilmiştir.

12 Eylül sonrasında, 71 ve sonrasında kurulan sürekliliğin sağlanması mümkün olmamıştır. Türkiye dünya ölçeğinde yeni liberal dönüşüm

dalgası içerisinde hızlı bir dönüşüm sürecine girmiştir. Solun örgütsel yapısının dağıldığı, fikri koordinatlarının bulanıklaştığı bu dönemde; toplumsal ve siyasal yaşamı kuşatan liberal saldırıya karşı bütünlüklü bir direniş ortaya koyulması mümkün olamamıştır.

Yaşanan bu kırılmalar, mücadelenin sürekliliğinin sağlanmasının, geçmişin değerlerinin süreklilik içerisinde yenilenerek mücadelenin içerisine taşınmasına engel olmuştur. 80 sonrası mücadeleye dahil olan gençler bu koşullar altında siyaset yapmaya, devrimciliklerini bu mücadele içerisinde inşa etmeye çalışmıştır.

Bu dönem gençlerin aynı zamanda 12 Eylül faşist darbesinin baskıları ile yüz yüze geldiği ve kapitalizmin yeni yaşam biçimi ve kültürünün etkisi altında olduğu dönemdir. Bütün bu zorluklar ve çağın nitelikleri gençleri belirleyen ve aynı zamanda gençlerin karşıtlığını da kurduğu odaklardan olmuştur.

Bugün mücadele eden gençleri bu etkilenme ve karşıtlık içerisinde ele almak gerekmektedir.

Yeniden Devrimci Olmak

Kapitalizmin yaşam biçimine karşı bir direniş anlamını taşıyan muhalif nitelik aynı zamanda bunun sol içerisinde hissedilen etkilerine karşıtlığı da içerir. Bugün her anlamda açığa çıkmamış henüz keskinleşmemiş olsa da, var olduğu kadarıyla, gelişen gençlik muhalefetinin bir yönünün de burası olduğu söylenebilir.

Solun yeniden ayağa kalkması, bir kültür ve yaşam biçimi ve gelecek umudu olarak kendisini inşa edebilmesinde kuşkusuz bu hesaplaşmanın önemli bir rolü olacaktır. Solun yaşadığı duygu kaybı ve değer yitimi; onun varoluş koşullarının gelişmesinin önündeki temel engellerden birisini oluşturmaktadır.

Bugün var olan ancak bilincine henüz varılmamış bir sezgi olarak mücadelenin içerisinde gelişen, kendini hissettiren durum bir başkaldırı ve kendi gerçekliğini yeniden inşa çabasıdır. 70'lerdeki devrimci mücadelede esas olarak bu sezgiye kaynaklık eden kök ve ruhtur.

Devrimci gençler açısından bugün oluş içinde olan zamanlardır, büyük bir kalkışmanın ve toplumsal etkinin yokluğunda, onu var edecek fikri, örgütsel zeminlerin inşasına yönelik kesintisiz mücadele ile bunun içerisinde devrimciliği bir kültür, ahlak ve yaşam biçimi olarak yeniden üretilme çabası.

"İçinde bir şeyler saklı olduğunu hisseden genç bir insan bilir bunun ne anlama geldiğini; bekleneni, yarının sesini. İçinde dönen, kendi tazeliği içinde kıpırdayan ve şimdiye dek olmuş olanı, erişkinlerin dünyasını aşan bir şeylere çağrıldığını hisseder."

Kızıldere Gelecektir

"Gençlik doğası gereği atılgandır, coşkuludur ve yüreklidir. Her türlü çıkar duygusundan ve art niyetten uzaktır. Ve toplumun en bozulmamış tabakasını oluşturur." Mahir Çayan'a ait olan bu sözler, solu büyük oranda saran ruhsuzluk, korkaklık, çıkarlar ve kişisel hesaplar üzerine kurulu siyasi hayat karşısında gençliğin yıkıcı olabilecek rolüne işaret etmektedir.

Bugün de coşku ve cesaretle yalnızca devrim için harekete geçmiş, onun için yaşamını ve hayatın her alanını düzenleyen; bu uğurda bedel ödemeyi de göze alabilen, yürekli ve coşkulu devrimci bir kalkışma solun yeniden varoluşunu mümkün kılacak yegane yoldur.

"İyi gençlik kanatlarının olduğuna ve hak olan her şeyin onun gürleyerek gelişini beklediğine, hatta hakkı olanı zaten kendisinin kuracağına, en azından hakkın kurtuluşunun kendisi tarafından sağlanacağına inanır."

Bugünden bakıldığında Kızıldere'nin, Mahir Çayan'ın ve yitirilen onca güzel insanın mücadelesinin anlamı budur. Onların adlarını haykırmanın, pankartlarını taşımanın onuru devrimci mücadelenin, onların devrimci kalkışmasının izleri üzerinden yeniden kurulmasına dönük bir çabanın sezgisel varoluşudur.

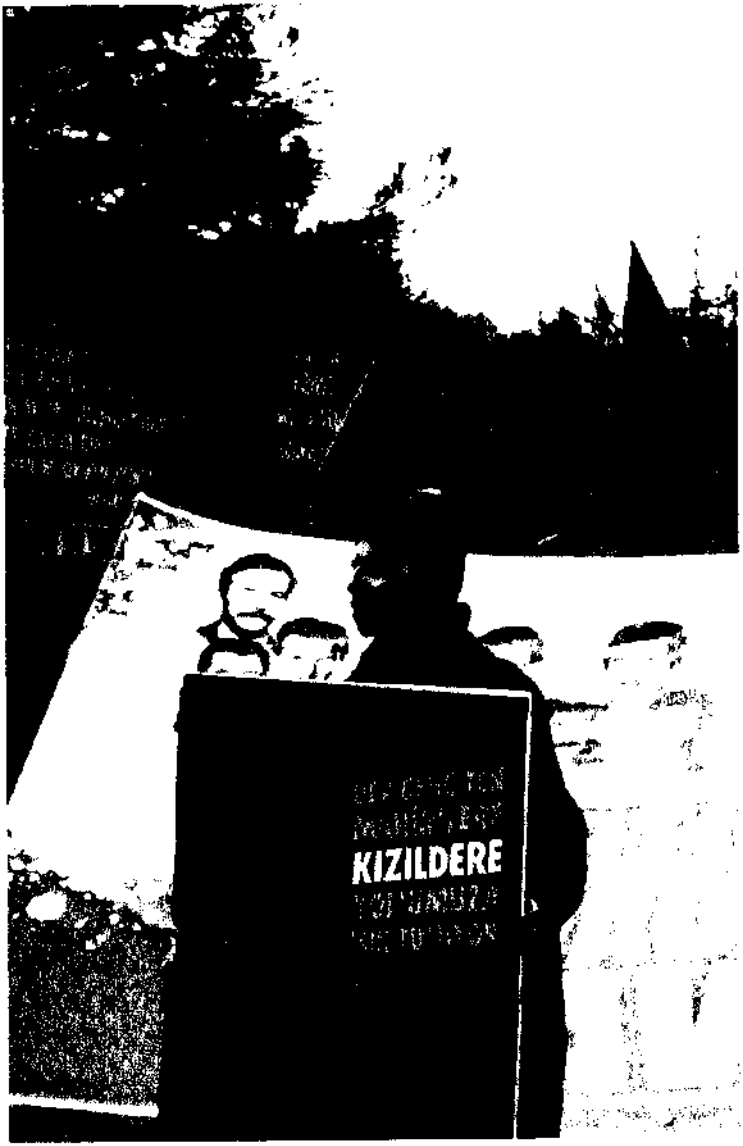
Onlar; Dünya'nın ve Türkiye'nin içerisinden geçtiği tarihsel koşullarda; emekçi halkın kurtuluşu doğrultusundaki çözümler, onu

gerçekleştirmek için geliştirdikleri örgütlenmeler ve gerçekleştirilen eylemler; buna uygun olarak var ettikleri kültür ve ahlak anlayışı ile sol içerisindeki her tür revizyonist-oportünist akımın etkisini kırarak, Türkiye'de mücadelenin devrimci yolunu yarattılar.

Bunu yaparken devrimciliğin kerteriz noktasının, Mahir Çayan'ın ifadesiyle 'kendi özgücüne güvenerek devrim için yola çıkmaya cesaret edip edememek' olduğunu da pratikleri ile ortaya koydular.

Kızıldere bugün de bu cesaretin adıdır.

O nedenle Kızıldere dün olmaktan çok yarındır, çünkü geçmiş halen aynı coşkunlukla tarihi hareket ettirmeye devam ediyor.

*30 Mart 2011.

Mahir Çayan

15 Mart 1946'da Samsun'da doğdu. Ailesinin kökeni Amasya'nın Gümüş bucağında eski adı Çayanoğlu Kışlağı şimdiki adı Yeniköy olan yerleşim bölgesine uzanmaktadır.

1963 yılında İstanbul Haydar Paşa Lisesi'ni bitirdi. Aynı yıl girdiği sınavlarda İTÜ Hukuk ve Tıp fakültelerini kazandı. Önce Tıp fakültesine kaydını yaptırdı ardından ordan sildirerek Hukuk fakültesine devam etti. 1964'te yeniden üniversite sınavına girerek Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni kazandı. 1966'da SBF Fikir Kulubü başkanlığına seçildi.

1968 sonbarında daha önce tanıştığı Fen Fakültesi Öğrenci Birliği Başkanı Gülten Savaşçı'nın daveti ile Fransa'ya ardından da İngiltere'ye gitti. Fransa'da bulunduğu sırada gelişen gençlik ve işçi eylemlerini yakından izleme imkanı buldu. 1969'da Türkiye'ye geldikten sonra gelişen anti-emperyalist gençlik mücadelerinin içerisinde yer aldı. TİP içerisindeki tartışmalarda MDD içerisinde saf tutarken ardından MDD içindeki kopuşun önderliğini yaptı.

Fikir Kulüpleri Fedarasyonu'nun DEV-GENÇ'e dönüştrüğü 9-10 Ekim 1969 tarihli kongrede yaptığı uzun konuşmayla dikkat çekti. Bu Kongre MDD içindeki kopuşun başlangıcı olurken, Mahir Çayan konuşmasıyla bunun temel hatlarını ortaya koydu.

1970 Ağustos'unda yoldaşı Gülten Savaşçı ile evlendi. 1971 yılında THKP-C'yi kurdu. Aynı yıl içerisinde gerçekleşen eylemlere katıldı.

17 Mayıs 1971'de İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçırılması eyleminde yer aldı. 29 Mayıs 1971'de yoldaşı Hüseyin Cevahir ile birlikte İstanbul'da bir takip sonucu kuşatıldılar. Çatışmada Hüseyin Cevahir öldürüldü,

Mahir yaralandı. Ardından girdiği Maltepe Cezaevi'nden arkadaşlarıyla birlikte firar etti.

Denizlerin idamının engellenmesi ve 12 Mart faşizmine karşı direnişi büyütmek için Karadeniz kırsalında direniş kararı alındı.

Ankara'da giderek baskıların yoğunlaşması sonucu Mahir Çayan arkadaşlarıyla birlikte Fatsa'ya geçti. Ünye Radar Üssü'nden üç İngiliz teknisyen kaçırılarak Kızıldere'ye geçildi.

30 Mart 1972'de Kızıldere'de yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

Sinan Kazım Özüdoğru

1949 Sivas Şarkışla doğumlu. Sosyal Hizmetler Akademisi öğrencisi. 68 kuşağı gençliğinin tanınmış ve sevilen simalarından. DEV-GENÇ'in son kurultayında Genel Sekreterliğe seçildi.

Gençlik içerisinde yürütülen tartışmalarda Mahir Çayan'ın fikirlerinden yana tavır aldı. THKP-C'nin kuruluşuna katkı sağladı, önemli militanları içerisinde yer aldı.

Partisinin aldığı karar gereği bir grup arkadaşıyla birlikte Karadeniz'e geçti. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

Cihan Alptekin

1947 Rize Ardeşen doğumlu. 68 kuşağının aktif öğrenci liderlerinden. İstanbul'da düzenlenen anti-emperyalist gösterilerin örgütleyicisi ve katılımcısı. Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB) yönetiminde yer aldı. DEV-GENÇ İstanbul Bölge Sekreterliği yaptı. Gençlik içerisindeki tartışmalarda Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yanında yer aldı.

Temmuz 1968'de Filistin'e giderek El-Fetih kamplarında diğer arkadaşlarıyla birlikte askeri eğitim aldı. THKO kurucu kadrosu içerisinde yer aldı. THKO'nun İstanbul eylem grubunu kurdu. THKO üzerindeki baskılar yoğunlaşınca İstanbul dışına çıkmaya çalışırken yakalandı. 30 Kasım 1971'deki 'büyük firar'ın içerisinde yer alarak Maltepe Cezaevi'nden kaçtı. Alınan karar gereğince Denizlerin idamını engellemek için Karadeniz'e geçti. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de

yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

Hüdai Arıkan

1946 Denizli Çivril doğumlu. Devrimci fikirlerle askeri okulda tanıştı. Teğmen rütbesindeyken THKP-C içinde çalışmaya başladı. El-Fetih kamplarında eğitim gördü. THKP-C'nin ilk eylemi sayılan Ziraat Bankası soygununda yer aldı. Partisinin aldığı karar gereği Karedeniz'e geçti. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

Nihat Yılmaz

THKP-C hareketinin önder kadroları arasında yer aldı. Direnişin Karadeniz'de sürdürülmesi kararının ardından üç arkadaşıyla birlikte Karedeniz'e geçti. Üç İngiliz teknisyenin kaçırılması eyleminde yer aldı. 30 Mart 1972'de yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

Ahmet Atasoy

1946 Ordu, Ünye doğumlu. Karadeniz köylü direnişleri sırasında devrimci fikirlerle tanıştı. DEV GENÇ'lilerle birlikte köylü mitingleri örgütledi. THKP-C'nin bölgedeki en önemli yerel ilişkisiydi. Mahir Çayan ve arkadaşları Karadeniz'e geldiklerinde onları bir akrabasının evine yerleştirdi. Ünye Radar Üssü'nden üç İngiliz teknisyenin kaçırılmasının ardından 30 Mart 1972'de Kızıldere'de yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

Ömer Ayna

1952 Diyarbakır, Dicle doğumlu. THKO kurucuları arasında yer alır. THKO'nun İstanbul eylem grubunda yer aldı. 30 Kasım 1971 günü Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz ve Cihan Alptekin ile birlikte Maltepe Cezaevi'nden firar etti. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

Saffet Alp

1949 Kayseri doğumlu. Devrimci düşüncelerle Hava Harp Okulu'nda tanıştı. Anti-emperyalist gösterilere katıldı. THKP-C hareketinin içerisinde yer alı. Partisinin aldığı karar gereği Fatsa'ya geçti. 30 Mart 1972'de

Kızıldere'de yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

Ertan Saruhan

1942 Ordu, Fatsa doğumlu. Karadeniz'de köylü direnişlerinin ve fındık mitinglerinin örgütlenmesinde yer aldı. Bölgede THKP-C adına önemli görevler üstlendi. THKP-C'nin kırsala geçişinin alt yapısını hazırladı. Ünye'de üç İngiliz'in kaçırılması eylemine katıldı. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

Sabahattin Kurt

Sabahattin Kurt 28 Temmuz 1949'da Van'ın Gevaş ilçesinde doğdu.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne 1 Kasım 1966'da kaydını yaptırdı. Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) ve devamında DEV-GENÇ'in militanı oldu. 1970-71 dönemin-de son sınıf öğrencisiyken Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği (SBF-DER) yönetimine seçildi. Karadeniz'in köylerinde üreticilerin örgütlenmesi çalışmalarına katıldı. Bölgede çalışma yürüten dev-rimcilerin arasında sevilen biri oldu. Karadeniz bölgesinde köy milislerinin örgütlenmesi çalışmalarını yürütürken 12 Mart muhtırası verildi, Ankara'ya döndü. THKP-C içerisinde faaliyetlerini Ankara'da yürüttü. Cezaevinden firar eden yoldaşlarıyla birlikte tekrar Karadeniz bölgesine gitti. 30 Mart 1972'de Kızıldere'de yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

KIZILDERE

Devrimin engebeli, dolambaçlı ve sarp yollarında...

